

Muzeul de Istorie
Colecția de farmacie
Sighișoara

Történelmi Múzeum
Gyógyászterári Gyűjtemény
Segesvár

Veress László

Materia medica

SIGHIȘOARA
~ 2020 ~

Foto: Emil Panaitescu

Corector: Emilia Florescu

Korrektúra: Kiss Éva

Tehnoredactare: Lucian - Ioan Humă

ISBN 978-973-0-31408-3

Tipărit la **Tipografia PUNCT DESIGN**, Sighișoara

545400 - str. Hermann Oberth nr. 21

Tel./fax: 0265 771.269

Mobil: 0743 081.563

E-mail: punctdesign@gmail.com

**Materia medica recipientelor seculare
păstrate în muzeul de farmacie din
Sighișoara, secolul XVIII - XIX**

**A segesvári patikamúzeum edényeinek
hatóanyag-tartalma a XVIII. - XIX.
századból**

Introducere

Sighișoara, Segesvár, Schäßburg este orașul situat pe malul Târnavei Mari, unde românii au stabilit posturi de supraveghere. Însă una dintre cele mai frumoase aşezări din Transilvania a fost întemeiată de către familiile săsești, care au sosit aici în prima parte a sec. al XIII-lea, care au folosit o tehnică mai avansată în domeniul agriculturii, al construcțiilor etc., decât localnicii de atunci și care s-au bucurat de multe privilegii.

În anul 1241 tătarii au pătruns și în Sighișoara, au făcut mari ravagii, devenind astfel necesară dezvoltarea sistemului de protecție. În câteva decenii, în jurul orașului situat pe dealul cetății, s-a construit un zid înalt de 4-5 m, cu deschizături. Turnurile interioare există și azi, ba chiar există turnuri care arată ca acum 700-800 de ani.

Orașul cu numeroase bresle a ajuns deja în sec. al XIV-lea un centru important. S-au construit mănăstiri pe lângă biserici. În anul 1461 s-au menționat pentru prima oară Biserica Sfântul Anton, mănăstirea și locul de îngrijire construite la ieșirea sud-vestică a orașului de jos (au fost demolate la sfârșitul sec. al XIX-lea.). Aici se vindeca mai ales boala „Focul Sfântului Anton”, care a fost cauzată de drogurile ciupercii ergot al cornul secarei, care s-a amestecat cu cereale pentru pâine și care nu este altceva, decât o intoxicație alimentară în masă. În afara de Mănăstirea Ordinului Sfântul Anton au mai funcționat în Sighișoara Ordinul dominicanilor, Ordinul benedictin, Ordinul iezuiților etc., pentru îngrijirea nevoiașilor.

În anul 1556, locitorii Sighișoarei au trecut la religia luterană, iar cei mai mulți călugări au părăsit orașul. Rolul lor de vindecare, rolul lor caritativ a fost preluat de către laici, care anterior lucraseră cu călugării. Orașul a fost nevoie să asigure locitorilor spitale, farmacii.

În anul 1575, în Sighișoara funcționau deja două spitale și este de neconceput ca acestea să fi funcționat fără farmacii.

Primul medic al orașului ar fi putut fi Pancratius Chirurgus (în jurul anului 1566), piatra sa funerară existând și azi. Conform lui G.

Kraus, cronicarul Sighișoarei din sec. al XVIII-lea, Andreas Bertramus ar fi trimis medicamente principelui suferind al Transilvaniei. Oare să fi fost A. Bertramus primul farmacist în funcție în Sighișoara – înainte de anul 1700? Nu există dovezi concrete în acest sens.

În prima parte a secolului al XVIII-lea au funcționat în Sighișoara trei farmacii: farmacia „La Coroană”, „La Leul” (conform datelor literare aceasta a fost prima, din 1720) și „La Vulturul”.

Materialul muzeului de farmacie din Sighișoara provine mai ales din fosta farmacie „La Vulturul”.

În România există relativ puține muzee de farmacie, care să dispună de o bogată colecție, iar acestea sunt în Ardeal, în următoarele orașe: Sibiu (Muzeul de Farmacie și Muzeul Brukenthal), Cluj (Muzeul de Farmacie și Muzeul de Istorie a Transilvaniei), Sighișoara (în cadrul Muzeului de Istorie), Brașov (Muzeul de Istorie), Oravița (Muzeul Knoblauch).

În afara zonei Carpaților există încă unsprezece colecții de stat și unsprezece colecții private, în orașele: București, Craiova, Constanța, Galați, Brăila, Pitești, Focșani, Ploiești (în proprietatea depozitelor farmaceutice, ale universităților etc.).

Constituirea muzeului din Sighișoara se leagă de numele dr. Joseph Bacon (1857-1941), în anul 1899. El a avut un ajutor semnificativ în persoana farmacistului Andreas Wolfgang Lingner, proprietarul de atunci al farmaciei „LaVulturul”, care cu ocazia renovării farmaciei sale, a donat muzeului materialul învechit, pentru păstrare și protejare.

Oamenii care trăiesc în lumea modernă aleg adesea să privească creațiile strămoșilor noștri, ale oamenilor care au trăit cu mult timp în urmă. Mulți se uită la cetăți, la obiectele adunate în cetăți.

Un loc căutat de către turiști este și cetatea Sighișoarei, al cărei bastion estic este vizibil de departe – Turnul cu ceas – cu dimensiunea sa impresionantă atrăgând atenția excursioniștilor.

Turnul cu ceas și cetatea sunt simbolurile orașului, turnul fiind construit din sec. al XIV-lea. Forma sa actuală este cea de după marele

incendiu din 1676, când turnul a fost reconstruit, iar în anul 1895 restaurat. La mijlocul sec. al XIX-lea și-a pierdut rolul său strategic.

Anual, 130-150 mii de vizitatori trec pragul Muzeului de Istorie, o parte constituind-o și Muzeul de Farmacie, în care se află recipiente farmaceutice cu etichete necunoscute, pe lângă nenumăratele obiecte antice.

Donația farmacistului Lingner conține recipiente farmaceutice din lemn, sticlă, porțelan și faianță, cântare, echipamente de laborator, cărți etc. Pe recipiente, în cartușe color, inscripții scurte indică conținutul acestora.

1. Recipientele făcute din lemn strujit sunt așezate în prima vitrină de sticlă, pe patru rafturi, în total 30 de cutii. Ele au fost folosite pentru depozitarea medicamentelor sub formă de pulbere, a rășinilor solide, a semințelor, a produselor chimice, a pudrelor minerale. Cu răspândirea recipientelor din sticlă și ceramică, utilizarea lor și-a pierdut din importanță.

Recipientele din lemn făcute în prima jumătate și la mijlocul sec. al XVIII-lea sunt vopsite în negru, au formă cilindrică, baza rotundă și capace care se închid ermetic, sunt netede și ușor înclinate. Etichetele situate în cartușul galben sunt formate din inițiale roșii, ușor neclare, urmate de litere negre. Semnele alchimice ale prafurilor sunt afișate cu roșu deasupra inscripțiilor. Înălțimea recipientelor variază între 10-19 cm, iar dimensiunea lor între 7-9 cm.

Recipientele din lemn, făcute la sfârșitul secolului al XVIII-lea, 14 la număr, sunt mai înalte decât cele anterioare, fundurile și capacele lor sunt convexe. Pe aceste recipiente se află două cartușe galbene de formă diferită, în direcții diametral opuse. Înălțimea lor este de 20 cm, diametrul lor de 9 cm.

Fundul recipientelor făcute în sec. al XIX-lea (11 buc.) este concav, au corpul cilindric, capacul lor este lăcuit, marcat cu o dungă specială. Înălțimea lor variază între 14-18 cm, diametrul lor este de 8-9 cm. Capacul lor are marginea concavă, se închide ermetic.

2. Recipientele de culoare albă, făcute din ceramică-faianță, glazurate, stanice, s-au răspândit în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, în principal, datorită olarilor habani. Aceste recipiente

farmaceutice au fost așezate în vitrina a doua, și sunt 40 la număr. Au fost utilizate pentru depozitarea unguentelor, extractelor vegetale (siropuri, uleiuri, paste, rășini). Cele mai multe dintre ele sunt fără cioc, dar printre ele există și patru bucăți cu cioc. Sunt recipiente cilindrice, de culoare albă sau crem, cu talpă evazată, care se reliefază ca o centură. Capacele lor sunt sferice, bombate, cu mâner sau sunt netede, cu mâner similar. Inscriptiile se află pe corpurile lor, în cartuș oval, inițialele de culoare roșie sunt urmate de litere negre, există chiar și câte două denumiri pe mai multe recipiente, de obicei denumirea diferită (sinonimă) a același produs. Pe câteva recipiente există denumiri cu litere mici și mari. Pe recipientele cu cioc, inscriptiile sunt în cartușuri dreptunghiulare. La intersecția dintre cele două ramuri ale cartușului este pictat un vultur de culoare maro, cu aripi deschise. Dimesiunile recipientelor: înălțimea lor este de 17 cm, fundul lor de 10,5 cm, capacul lor de 7,5 cm.

3. Cele 67 de recipiente din sticlă aflate în proprietatea muzeului au fost așezate în al treilea compartiment. Aceste recipiente cu cartuș, cu dop, decorate cu un vultur cu două capete sunt făcute la sfârșitul sec. al XVIII-lea, servind la depozitarea prafurilor și a lichidelor. Au formă dreptunghiulară. Deschizătura sticlelor pentru prafuri este mai largă, pentru o manipulare mai ușoară a materialelor păstrate în ele. Aceste substanțe active sunt în principal de sursă vegetală. Pentru păstrarea prafurilor există 27 de recipiente farmaceutice. Sunt făcute din sticlă turnată, incoloră, șlefuită, se închid bine, dopurile lor sunt mai largi, cu mâner prismatic pe ele. Sticletele au un umăr rotunjit, ușor ridicat, corpul lor este cilindric, fundul lor este drept și gros. Gâtul sticlelor este de asemenea cilindric, scurt și relativ lat, aspru. Pe recipiente este pictat un vultur (austriac) cu două capete încoronate, pe picioarele lui sunt simbolurile puterii: sabie și măr regal. Vulturul este de culoare neagră, dar ciocul, picioarele și simbolurile puterii sunt de culoare galbenă, marcată cu o linie roșie subțire. Coroana și banda, care parcă fixează coroana pe capul vulturului, sunt de culoare roșie, cu cruce galbenă și raze galbene. Pe corpul vulturului se află un cartuș aproximativ circular, cu două linii roșii, decorat între ele cu părți galbene. Pe baza albă a cartușului s-a scris cu majuscule numele

substanței medicamentoase aflate în acesta, prima literă este de fiecare dată de culoare roșie, celelalte sunt negre.

La dimensiunile recipientelor sunt mici diferențe, de obicei înălțimea lor este de 12 cm cu dop, respectiv 9 cm fără dop, diametrul bazei lor este de 5,7 cm, partea gâtului este de 4 cm, iar gura lor de 6,5 cm.

Recipientele din sticlă pentru depozitarea lichidelor sunt făcute tot din sticlă turnată, transparentă. Există 37 de recipiente, dintre care 6 bucăți sunt de dimensiune mai mică. Tipic acestor recipiente este umărul lor rotunjit, fundul lor gros, scobit în mijloc. Ele dispun de un gât cilindric, subțire, scurt, în comparație cu mărimea recipientului. Dopul lor care se închide ermetic este lustruit, cu multe fațete. Recipientele au o formă aproximativ prismatică, cartușul oval de pe ele este asemănător vaselor de sticlă pentru prafuri, fiind delimitat cu două linii roșii, cu o linie galbenă între ele, pe fundul lor cu vulturul încoronat cu două capete, ca simbol al puterii. Inscriptiile lor au inițiale roșii, apoi litere negre.

Dimensiunile recipientelor mai mari sunt: înălțimea lor cu dop este de 19 cm, fără dop de 17 cm, baza lor este de 8,8 x 6,8 cm, diametrul gâtului este de 3 cm. Dimesiunile recipientelor mai mici pentru lichide: înălțimea lor este de 15 cm, baza lor este de 8,8 x 6,8 cm, chiar și caracterele literelor diferă de cele cu dimensiuni mai mari.

Exponatele muzeului din compartimentele patru și cinci sunt mai spectaculoase: cânтарul farmaceutic suspendat, cu greutăți, din sec. al XVIII-lea, sticlăria de laborator, sticlă producătoare de sifon cu cap sifon, seringi, clisme intestinale, irigatoare, sub ele fiind instrumente medicale, chirurgicale, ortopedice, ginecologice, stomatologice, microscop, mortare, iar dulapurile sunt așezate separat.

Păstrarea calității medicamentelor este problema principală a științei farmaceutice de multe secole. Medicamentele pot fi depozitate în recipiente cu proprietăți fizice și chimice adecvate materialului acestora, mai exact în recipiente farmaceutice din sac de pânză, din hârtie, din lemn, din ceramică și din sticlă.

În principal, în recipientele produse în secolul al XVIII-lea s-au păstrat medicamentele utilizate în aceea vreme – mai ales materii prime – din care s-au făcut diferite mixturi. Numele sunt necunoscute, de multe ori chiar și pentru profesioniști, deoarece în prezent se caută, se dau nume comerciale expresive, ca de exemplu Algocalmin, Antinevralgic etc.

Pe firmele farmaciilor era reprezentat numele ales, dar simbolul ales apare și pe recipientele farmaceutice. Pe recipientele farmaciei „La Vulturul” putem vedea reprezentarea vulturului cu două capete.

Farmaciștii și-au cumpărat propria lor casă farmaceutică, care a inclus oficina și alte spații, adesea farmacistul a locuit în această casă cu familia sa, cu colegii săi.

Oficina era atelierul farmacistului, unde au fost preparate, depozitate și eliberate medicamentele pentru bolnavi, iar medicii, profesorii, artiștii, personalitățile publice și-au schimbat ideile aici. Farmaciștii erau considerați cetăteni mai înstăriți, de aceea echipamentul oficinei era adesea sofisticat, artistic prelucrat.

Așadar, în oficină au fost recipiente ornate, magnific prelucrate, care consolidează încrederea, inspiră venerație față de activitate. Sunt tipice inscripționările de multe ori abreviate ale medicamentelor, pictate într-un cadru ornat. De asemenea, în oficină era bancul farmacistului, aşa-numita masa tara, cu cântare, greutăți, cărți de medicină, taxe. Un instrument important era în același timp un simbol al farmaciștilor pentru o lungă perioadă de timp, mortarul de bronz sau din alt tip de metal, necesar pentru mărunțirea, pisarea cojilor, a rădăcinilor, a semințelor, a oaselor, a mineralelor, a cristalelor.

De farmacie aparținea laboratorul stabilit într-un loc mai îndepărtat al clădirii, unde se lucra asiduu. Aici s-au prelucrat materialele, s-au produs forme de medicamente, galenicele, pentru mai multe luni, adecvate și pentru depozitare. Au existat 600-900 de galenice ale căror denumire poate fi găsită și în materialul muzeului din Sighișoara.

Principalele produse depozitabile din secolul al XVIII-lea sunt: unguente, plasturi, balsamuri, pastile, rotule, confectiones, conserve, condite, electuari, trochiste (turte), pulberi, morsule, cenușe, uleiuri

distilate și presate, miere, oțeturi, ape aromatice, soluții alcoolice, elixiruri (extracte), esențe, în forme simple sau complexe (simplicite, compozite).

Cele mai importante operațiuni de laborator sunt: mixarea, fragmentarea, pisarea, fierberea, distilarea, topirea, arderea, macerarea, amestecarea, răzuirea, măcinarea, filtrarea, compresarea, sublimarea etc. Echipamente de laborator sunt: mortare, pistiluri, retorte, eprubete, condensatoare de distilare, sticle, băi de apă și de nisip, ibricuri de distilare, cuptoare.

Pentru depozitarea cantităților mai mari s-au folosit recipiente metalice (cositor), și anume pentru medicamenetele de textură uleioasă, unturoasă, de unguent, mieroasă, gemoasă.

Farmacopele din sec. al XVI-lea au recomandat mai ales materiale din faună, întregul animal sau o parte a acestuia (plămân, grăsime, măduvă, os, păr, secreție), în afară de substanțe de origine umană (urină, grăsimea omului executat, mumie etc.). Sub influența Paracelsusului, aceastea au fost eliminate, împreună cu multe alte materiale dezgustătoare, cum ar fi broasca crustoasă, porcul țepos, cărtița, cenușa rândunicii, gunoiul pisicii, vipera uscată, milipedele, plămânul de vulpe etc. Din materialul muzeului reiese faptul că în sec. al XVIII-lea au mai dăinuit câteva dintre acestea în regiunile noastre, ca de exemplu: ochiul de rac (Oculi cancrorum), cantarida (Cantharide), cornul de cerb (Cornu cervi), grăsimea de castor (Castoreum), grăsimea de câine, grăsimea umană, uleiul de scorpion etc.

Medicamentele cu miros penetrant, neplăcut (de ex. Asa foetida) au fost păstrate departe de celelalte medicamente, în recipiente închise ermetic. Plantele, rădăcinile, florile au fost depozitate în mansardele clădirilor, în locuri aerisite, protejate de praf.

În pivnițe erau depozitate preparatele apoase, împotriva înghețurilor de iarnă, iar uleiurile fierte erau protejate vara de râncezire.

În farmaciile din Europa s-au mai comercializat în sec. al XVIII-lea și mărfuri, care nu au servit scopurilor terapeutice, cum ar

fi condimente, fructe tropicale, uleiuri, parfumuri și alte articole comerciale (lămâi, portocale, anghinare, sparanghel etc.).

Conținutul fostelor medicamente ale recipientelor farmaceutice (materia medica), păstrate în muzeul din Sighișoara, reflectă transformarea tratamentelor medicamentoase din Europa, dar, de asemenea, putem detecta o emancipare a farmaciștilor ardeleni și din punct de vedere al materialelor utilizate în medicină și al criteriilor de stabilire a prețurilor acestora.

Potrivit originii sale, „materia medica” aflată aici, poate fi împărțită în 4 grupe:

1. de origine vegetală 65%;
2. de origine minerală-chimică 21%;
3. de origine animală 9%;
4. de origine mixtă, amestecul celor de mai sus, 5%.

Materialele de origine vegetală și animală au fost procurate din străinătate sau din surse interne. De exemplu, grăsimea de porc (Axungia porci) a fost cumpărată înainte de crăciun în cantități mai mari din locuri, unde s-au sacrificat porci grași, îngrășați cu porumb. Ceară galbenă (Cera flava) a fost adusă din apropierea Clujului, lemnul dulce (Rad. liquiritiae) din Țara Românească, amidonul (Amylum) s-a găsit la nivel local.

Rachiul din vin (Spiritus vini simplex) a fost produs prin distilarea vinului vechi, cumpărat de la „domni”.

O parte din materialele chimice a fost preparată de către farmacist, cu mare dificultate, cu metode primitive.

Materialele minerale au fost procurate indigen, de la Baia Mare (antimoniu), de la Gheorgheni sau din străinătate.

Toate materialele cu efecte medicamentoase (materia medica), care, conform inscripțiilor, au fost utilizate la Sighișoara, se găsesc și în cărți de specialitate internaționale, în cele engleze, spaniole, franceze, germane, austriece, maghiare. Acest lucru demonstrează faptul că în acel moment, tratarea și tratamentul medicamentos în Transilvania erau la standarde europene, și acestea nu au rămas cu nimic în urma nivelului științific al țărilor occidentale.

Bevezetés

Sighișoara, Schäßburg, Segesvár Romániában, a Nagy-Küküllő partján fekvő város, ahol már a rómaiak őrhelyet létesítettek. Erdély egyik legszebb települését viszont a 13. század első felében ideérkezett szász családok alapították, akik az akkor itt lakóknál fejlettebb technikát alkalmaztak, és számos kiváltságot élveztek.

1241-ben a tatárok Segesvárra is betörtek, ahol nagy pusztítást végeztek, és szukségessé vált a védelmi rendszer kialakítása. Néhány évtized alatt a várdombon elterülő város körül négy-öt méter magas, lőrésekkel ellátott fal épült. A belső tornyok ma is állnak, sőt olyan is van, amely megőrizte 700-800 évvel ezelőtti kinézetét.

A 14. században már város, amely számos kézművescéhével fontos központtá nőtte ki magát. Templomok, és mellettük kolostorok épültek. 1461-ben említik először az alsóváros délnyugati kijáratánál épült Szent Antal-templomot, kolostort és ispotályt (a 19. század végén bontották le), ahol főleg a Szent Antal tüze elnevezésű járványszerű betegséget gyógyították, amelyet az anyarozsgomba drogja okozott, a kenyérgabonával keveredve. Hatása tömeges élelmiszer-mérgezés volt. A Szent Antal-rendi kolostorbeliiken kívül Segesváron is léteztek Domonkos-rendiek, Benedek-rendiek, jezsuiták stb., akik a rászorulók ellátásában működtek közre.

1556-ban Segesvár lakossága lutheránus hitre tért, ezért a legtöbb szerzetes elhagyta a várost. Gyógyítási, jótékonyiségi szerepüket mások vették át, világiak, akik korábban a szerzetesek munkatársai voltak. A város kénytelen volt kórházakat, gyógyszertárat biztosítani a lakosságnak.

1575-ben Segesváron már két kórház is volt, ami elképzelhetetlen gyógyszertárak nélkül. A város első orvosa Pancretius Chirurgus lehetett (1566 körül), sírköve ma is létezik. A 18. században élt segesvári krónikás, G. Kraus szerint a helybeli Andreas Bertramus küldött gyógyszert Erdély gyengélkedő fejedelmének. Vajon Bertramus lehetett az első működő patikus Segesváron 1700 előtt? Erre konkrét bizonyíték nincs.

A 18. század első felében már három patika működött Segesváron: a **Korona**, az **Oroszlán** (írásos adatok szerint ez volt az első, 1720-ból) és a **Sas** patika.

A segesvári patikamúzeum anyaga főleg az egykori **Sas** patikából származik.

Romániában viszonylag kevés patikamúzeum van, a gazdagabb gyűjteményekkel rendelkezők Erdélyben találhatók, a következő városokban: Szeben (Patikamúzeum és Brukenthal múzeum), Kolozsvár (Patikamúzeum és Erdélyi Történelmi Múzeum), Segesvár (a Történelmi Múzeum keretében), Brassó (a Történelmi Múzeumban), Oravicabánya (Knoblauch Múzeum).

A Kárpátokon kívüli területeken 11 állami és 11 magángyűjtemény van: Bukarest, Craiova, Kostanca, Galac, Brăila, Pitești, Foksány, Ploiești városokban (gyógyszerlerakatok, egyetem stb. tulajdonában).

A segesvári múzeum megalapítása dr. Joseph Bacon (1857-1941) nevéhez fűződik 1899-ben. Jelentős segítség volt számára Andreas Wolfgang Lingner gyógyszerész, az akkor Sas patika tulajdonosa, aki patikája felújítása alkalmával az elavult anyagot megőrzésre a múzeumnak adományozta.

A modern világban élők szívesen tekintik meg elődeink, a régen élt emberek alkotásait. Sokan várakat, a várakban felhalmozott tárgyakat nézik meg. A turisták által keresett helyszín a segesvári vár is, amelynek messzire látszó keleti bástyája – az óratorony – lenyűgöző méretével hívja fel magára a kiránduló figyelmét.

Az óratorony – már felépítése, a 14. század óta – a vár és a város jelképe. Jelenlegi formáját az 1676-os nagy tűzvész után nyerte el, amikor is újratölthették, majd 1895-ben restaurálták, a 19. század közepén elveszítette stratégiai szerepét.

Évente 130-150 ezer látogató tekinti meg az itt berendezett történelmi múzeumot, melynek része a patikamúzeum, benne számtalan régi tárgy mellett az ismeretlen feliratú patikai edényekkel.

Lingner gyógyszerész adománya fából, üvegből, porcelánból és fajanszból készült patikai edényeket, tárgyakat, bútorokat,

mérlegeket, laboratóriumi eszközöket, könyveket stb. tartalmaz. Az edényeken-színes kartusban-rövidített feliratok utalnak a tartalmukra.

1. Az esztergált fából készült edények (összesen 30 doboz) az első üvegtárlóban négy polcon vannak elhelyezve. Porított drogok, szilárd gyanták, magvak, vegyi anyagok, ásványi eredetű porok tárolására használták. Az üveg- és kerámiaedények elterjedésével veszített jelentőségéből.

A 18. század első felében és közepén készült faedények feketére festettek, henger alakúak, gömbölyű alapjuk és jól záró, sima, enyhén ferde fedelük van. A sárga kartusban lévő feliratok kissé elmosódott vörös kezdőbetűket követő fekete betűkből állnak. A porok alkámiás jele vörös színnel van feltüntetve a feliratok fölött. Az edények magassága 10-19 cm között váltakozik, átmérőjük 7-9 cm.

A 18. század végén készült faedények – szám szerint 14 – magasabbak, mint az előbbiekk, aljuk és fedelük domború. Ezeken az edényeken egymással átellenben két sárga színű, különböző alakú kartus van. Magasságuk 20 cm, átmérőjük 9 cm.

A 19. században készült faedények (11 darab) alja homorú, henger alakú testük, fedelük lakkozott, kiemelt csíkkal jelölt. Magasságuk 14-18 cm között van, átmérőjük 8-9 cm. Homorú szélű fedelük jól zár.

2. Az óntartalmú mázbevonattal készült fehér színű kerámia- és fajanszedények a 17-18. században terjedtek el, főleg a habán fazekasok hatására. Ezek a patikaedények (szám szerint 40) a második üvegtárolóban kaptak helyet. Kenőcsök, növényi kivonatok (szirupok, olajok, paszták, gyanták) tárolására használták. Nagyobb részük csőr nélküli, de van köztük négy darab csőrrel ellátott is. Henger alakú, fehér vagy krémszínű edények, rövid, kiszélesedő talppal, amely övként domborodik ki. Fedelük domború, gömb alakú vagy sima fogantyúval ellátott. Testükön ovális kartusban vannak a feliratok, a piros kezdőbetűket fekete betűk követik, több edényen két megnevezés is van, általában ugyanazon készítmény különböző neve. Néhány edényen kis- és nagybetűs megnevezések is olvashatók. A csőrös edényeken négyszögű kartusban vannak a feliratok. A kartus

két ága találkozásánál barna színű, nyitott szárnyú sas van festve. Az edények méretei: magasságuk 17 cm, aljuk 10,5 cm, fedelük 7,5 cm.

3. A múzeum tulajdonában levő 67 üvegedény a harmadik rekeszben kapott helyet. Ezek a kétfejű sassal díszített, kartusos, dugós edények a 18. század végén készültek, porok és folyadékok tárolására szolgáltak. Formájuk hasáb alakú, a porüvegek szájnyílása szélesebb, a bennük tartott anyagok könnyebb kezelése érdekében. Ezek a hatóanyagok főleg növényi eredetűek.

A porok megőrzésére 27 patikaedény szolgált. Színtelen, öntött üvegből készültek, csiszoltak, jól zárók, dugóik szélesebbek hasáb alakú fogantyúval. Az üvegek válla lekerekített, kissé kiemelkedő, teste henger alakú, alja egyenes és vastag. Az üvegek nyaki része is henger alakú, rövid és viszonylag széles, vaskos. Az edényekre kétfejű koronás (osztrák) sas van festve, lábán a hatalom jelképeivel: karddal és királyi almával. A sas fekete színű, de csőre, lábai és a hatalom jelképei sárgák, vékony vörös vonallal kiemelve. A korona és a szalag, amely mintegy odaerősíti a koronát a sas fejéhez, vörös színű, sárga kereszttel és sugarakkal. A sas testén egy nagyjából kör alakú kartus van, két vörös vonallal, köztük sárgával kitöltött résszel díszítve. A kartus fehér alapjára írták fel nagybetűvel a benne levő gyógyhatású anyag nevét, az első betű minden esetben vörös, a többi fekete színű.

Az edények méreteiben kisebb különbségek vannak, magasságuk általában 12 cm dugóval, illetve 9 cm dugó nélkül, alapjuk átmérője 5,7 cm, nyaki részük 4 cm, szájuk 6,5 cm.

A folyadékok tárolására szolgáló üvegedények is öntött, átlátszó üvegből készültek. 37 darab van belőlük, amelyek közül hat darab kisebb méretű. Jellemző ezekre az edényekre, hogy lekerekített vállúak, aljuk vastag, középen vájt. Hengeres, vékony, az edény nagyságához mérten rövid nyaki résszel rendelkeznek. Csiszolt, jól záró dugójuk sokszögű, facettált. Az edények nagyjából hasáb alakúak, rajtuk az ovális kartus a portartó üvegedényekéhez hasonló, két vörös, köztük sárga vonallal körülhatárolva, aljuk a hatalom jelével ellátott kétfejű, kiterjesztett szárnyú koronás sassal. Feliratuk vörös kezdőbetűkből, majd fekete betűkből áll.

A nagyobb edények méretei: magasságuk dugóval 19 cm, anélkül 17 cm, alapjuk 8,8 x 6,8 cm, nyakátmérőjük 3 cm. A kisebb folyadékedények méretei: magasságuk 15 cm, alapjuk 8,8 x 6,8 cm, a betűk karakterei is különböznek a nagyobb méretűekétől.

A múzeum negyedik-ötödik részlegeiben kiállított tárgyak közül látványosabbak: a felfüggesztett patikai mérleg súlyokkal a 18. századból, laboratóriumi üvegedények, szikvíz-előállító üveg szifonfejjel, fecskendők, bélmosó klizmák, beöntők, alattuk orvosi, sebészeti-, ortopéd, nőgyógyászati-, fogászatieszközök, mikroszkóp, mozsarak, és külön vannak elhelyezve a szekrények.

A gyógyszerek minőségének megőrzése – már évszázadok óta – elsőrendű kérdése a gyógyszerésztudománynak. A gyógyszer fizikai, kémiai tulajdonságainak megfelelő anyagú edényekben tartható el, jelesen zsákszövet, papír, fa, fém, kerámia és üveg gyógyszertárolókban.

A főleg a 18. században készült edényekben akkor használatos gyógyszereket – leginkább alapanyagokat – tartottak, amelyekből különböző keverékeket készítettek. A nevek ismeretlenek, gyakran még a szakemberek számára is, hiszen manapság a gyógyszereknek kifejező, kereskedelmi neveket keresnek, adnak, mint pl. Algocalmin, Antinevralgic stb.

A patikák cégérén ábrázolták a választott nevet, de a választott szimbólum megjelenik a patikai edényeken is. A segesvári *Sas* patika edényein a kétfejű sast ábrázolták.

A gyógyszerészek saját patikaházat vásároltak, amely magába foglalta az officinát és más helyiségeket, a gyógyszerész családjával, gyakran munkatársaival ebben a házban lakott.

Az officina a gyógyszerész műhelye volt, ahol a gyógyszereket elkészítették, tárolták és kiadták a betegeknek. Orvosok, tanárok, művészek, közéleti személyiségek itt cserélték ki gondolataikat. A gyógyszerészek jobbmódú polgárokknak számítottak, ezért az officina berendezése gyakran igényes, művészien kimunkált volt. Így az officinákban díszes, pompás kiképzésű edények álltak, amelyek erősítik a bizalmat, tiszteletet ébresztenek a tevékenység iránt.

Jellemző a díszes keretben a festett, gyakran rövidített gyógyszernévfelirat.

Ugyancsak az officinában volt a gyógyszerész munkaasztala, az úgynevezett tárásztal, mérleggel, súlyokkal, gyógyszerkönyvvel, taxával. Fontos eszköz volt – egyúttal hosszú ideig a gyógyszerészek szimbóluma – a bronzból vagy más fémből készült mozsár, amely a kérgek, gyökerek, magvak, csontok, ércek, kristályok aprítására, porítására szolgált.

A gyógyszertárhoz tartozott az épület távolabbi helyén kialakított laboratórium, ahol serény munka folyt. Itt dolgozták fel az alapanyagokat, készültek több hónapra a tárolásra is alkalmas gyógyszerek, a galenikumok. 600-900 galenikum is létezett, amelyek egy részének elnevezése a segesvári múzeum anyagában is fellelhető.

Fontosabb tárolható készítmények voltak a 18. században: kenőcsök, tapaszok, balzsamok, pilulák, rotulák, confecták, conservák, conditák, elektuariumok, trochiskusok (lepény), porok, morsulák, hamu, deszstillált és préselt olajok, mézek, ecetes mézek, ecetek, aromás vizek, alkoholos oldatok, extraktumok (kivonatok), elixírek, esszenciák, egyszerű vagy összetett formában (szimpliciák, kompositák).

Legfontosabb laboratóriumi műveletek: keverés, darabolás, porítás, főzés, lepárlás, olvasztás, égetés, kivonatolás, vegyítés, reszelés, darálás, szűrés, préselés, szublimálás stb. Laboratóriumi eszközök: mozsarak, pisztillusok, retorták, lombikok, párlatkondenzálók, palackok, víz- és homokfürdők, desztillálló üstök, kemencék.

A nagy mennyiségű olaj-, zsiradék-, kenőcs-, lekvárállományú gyógyszerek tárolására fémedényeket (ón) használtak.

A 16. századbeli gyógyszerkönyvek főleg az állatvilágból az egész állatot, vagy annak részét (tüdő, zsír, velő, csont, szőr, váladék) ajánlották, az emberi eredetű anyagok (vizelet, kivégzett ember zsírja, műmia stb.) mellett. Paracelsus hatására kiküszöbölődtek ezek, sok undorító anyaggal együtt, mint például a varasbéka, a tüskésdisznó, a vakondok, a fecske hamva, a kígyó bőre, a macskahulladék, a szárított vipera, az ezerlábú féreg, a rókatüdő stb.

A múzeum anyagából kitűnik, hogy a 18. században vidékünkön megmaradt még egynéhány, mint például a rákszem (Oculi cancrorum), a kőrisbogár (Cantharide), a szarvasszár (Cornu cervi), a hódzsír (Castoreum), az ebháj, az emberháj, a skorpióolaj stb.

Az átható, kellemetlen szagú gyógyszereket (pl. assa-foetida) a többi gyógyszertől távol, jól záró edényekben őrizték. A füveket, gyökereket, virágokat az épületek padlásán, szellős helyen, portól védve tárolták. A pincében tartották a vizes készítményeket a téli fagyok ellen, és a főzött olajokat, a nyári megavasodástól védve.

Európa gyógyszertáraiban a 18. században olyan árucikkeket is forgalmaztak, amelyek nem gyógyászati célokot szolgáltak, mint például fűszerek, déligyümölcsök, olajok, illatosítószerek és más egyebek (citrom, narancs, articsóka, spárga stb.).

A segesvári múzeumban őrzött patikai edények egykor gyógyszertartalma (materia medica) tükrözi az átalakulásban levő gyógyszeres kezelést Európában, az erdélyi gyógyszerészek önállósodási törekvését a gyógyításban használt anyagokban és azok árszabásában is tetten érhetjük.

Eredete szerint az itt található materia medica négy csoportra osztható:

1. Növényi eredetű 65%
2. Ásványi-vegyi eredetű 21%
3. Állati eredetű 9%
4. Vegyes, az előbbiekkel keveréke 5%

A növényi és állati eredetű anyagokat külföldről vagy belföldi forrásokból szerezte be. Például disznózsírt (Axungia porci) karácsony előtt nagy mennyiségben vásároltak olyan helyekről, ahol kövér, kukoricával hizlalt disznót vágottak. Sárga viaszat (Cera flava) Kolozsvár környékéről, édesgyökért (Rad. liquiritiae) Havasalföldről hozattak, keményítőt (Anylum) helyben találtak.

A borszeszt (Spiritus vini simplex) az „uraságuktól” vásárolt öreg bor lepárlásával állították elő.

A vegyi anyagok egy részét a gyógyszerész készítette, nehézkesen, kezdetleges módszerekkel.

Az ásványi anyagokat belföldről, Nagybányáról (antimon), Gyergyóból vagy külföldről szerezték be.

Mindazok a gyógyhatású anyagok (materia medica), amelyeket a múzeumban található edények felirata szerint Segesváron használtak, fellelhetők a nemzetközi – angol, spanyol, francia, német, osztrák, magyar – szakkönyvekben is. Ez azt igazolja, hogy abban az időben Erdélyben a gyógyítás és gyógyszeres kezelés európai színvonalú volt, és semmiben sem maradt le a nyugati államok tudományos szintjétől.

Arzneimittel im Schäßburger Apothekermuseum aus dem 18.Jahrhundert

Schäßburg / Sighișoara / Segesvár, eine Kleinstadt in Siebenbürgen an der Großen Kokel, wurde von deutschen Siedlern gegründet, die auf Einladung des ungarischen Königs und im Genuss einiger Privilegien in der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts nach Siebenbürgen eingewandert waren. Im 14. Jahrhundert wurde die auf dem Burgberg mit Kirchen und Klöstern gebaute Stadt von einer etwa vier Meter hohen Wehrmauer umgeben. Bis zum Jahr 1575 waren bereits zwei Krankenhäuser bekannt, deren Wirken ohne Apotheken nicht denkbar ist, es gibt jedoch keinen konkreten Nachweis deren Existenz.

In der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts gab es bereits drei funktionierende Apotheken in Schäßburg.

Das Ende des 19.Jahrhunderts eingerichtete Schäßburger Geschichtsmuseum besitzt auch eine pharmaziegeschichtliche Sammlung, die heute in Rumänien nur von den Apothekenmuseen in Hermannstadt/Sibiu und Klausenburg/Cluj-Napoca übertroffen wird.

Der Bestand des Schäßburger Apothekermuseums stammt hauptsächlich von der Adler-Apotheke, die von dem damaligen Eigentümer W.W. Lingner im Jahr der Museumsgründung renoviert wurde, und die überholten Gegenstände wurden dem Stadtmuseum zur Aufbewahrung übergeben. Diese befinden sich nun im ersten Stock des Schäßburger Stundturms.

Der Stundturm ist heute das Wahrezeichen der Stadt und der Burg, und die Exponate des hier eingerichteten Museum werden jährlich von 130 bis 150 tausend Besuchern besichtigt.

Zu den von Apotheker Lingner geschenkten Objekten gehören Apothekenutensilien aus Holz, Glass, Porzellan und Ton, Möbel, Waagen, Laborgeräte und Bücher. Die Gefäße sind mit Akronymen zu deren Inhalt sowie jeweils mit einem bunten Doppeladler bezeichnet.

Die hölzernen Gefäße (25 Stück) stammen von der Mitte, Ende des 18.Jahrhunderts und Anfang des 19.Jahrhunderts und enthalten pflanzliche Arzneimittel. Salben und Extrakte wurden in den 39 irdenen Gefäßen aus dem späten 18.Jahrhundert aufbewahrt. Aus dem späten 18.Jahrhundert stammen auch die 67 säulen- und zylinderförmigen Glasbehälter zur Aufbewahrung von Pulver und Säften, die aus Pflanzen und Mineralen gewonnen wurden.

Die wissenschaftliche Beschreibung der im Schäßburger Apothekenmuseum aufbewahrten Arzneimittel (materia medica) ist in den alten englischen, deutschen, französischen, österreichischen, spanischen, ungarischen Arzneibüchern zu finden, was beweist, dass zu jener Zeit die siebenbürgische Heilkunde sich auf europäischem Niveau befand. Auch selten in Europa zu findende Arzneimittel wie Pilulae Perpetuae, Oleum Scorpionis, Axungia Canis, Axungia Hominis, Electuarium Diatis Seron, befinden sich in dieser Sammlung.

Ingredients of the exhibition of apothecary jars of the Pharmacy Museum of Sighișoara from the 18th century

Sighișoara, Segesvár, Schaessburg is a city located in the central part of Transylvania and Romania on the banks of the Târnava Mare. The settlement was founded by Saxon families who came here in the first half of the 13th century and enjoyed many privileges. In the next century, a four to five meter battlemented high wall was built around the town on the castle hill. In the 14th century, a town, churches, monasteries with hospitals were built. By 1575 there were already two hospitals, which is unthinkable without pharmacy(s), but there is no concrete evidence.

In the first half of the 18th century there were already three operating pharmacies in Sighișoara.

The History Museum of Sighișoara with a pharmacy department was founded at the end of the 19th century. Currently in Romania, only the Sibiu and Cluj-Napoca pharmacies are larger by the richness of the collection.

The material of the Pharmacy Museum in Sighișoara comes mainly from the former Eagle pharmacy, which was renovated by the then owner W. W. Lingner in the year of its foundation (1899) and donated the obsolete material to the Museum for preservation and protection. The donated material was placed on the first floor of the castle's impressive bastion, the Clock Tower.

The Clock Tower is a symbol of the city and the castle, and the Museum still operates there, with 130 to 150 thousand visitors each year viewing the countless old objects placed there.

Pharmacist Ligner's donation contained pharmacy utensils made of wood, glass, porcelain and earthenware, objects, furniture, scales, laboratory equipment and books. The contents of the jars are inscribed in acronyms, along with a double-headed, colored eagle.

The wooden jars (25 pieces) date from the middle, late 18th and early 19th centuries and contain plantbased materials. Ointments and extracts were stored in a total of 39 earthenware jars from the end of the 18th century. The Museum-owned 67-column and cylindrical molded glass containers used to preserve powders and liquids of plant and mineral origin date from the late 18th century.

The scientific description of the ingredients (*materia medica*) preserved in the Pharmacy Museum of Sighișoara is available in the old international (English, German, French, Austrian, Spanish, Hungarian) pharmacopoeias and also demonstrates that at that time healing and treatment were of European standard in Transylvania. There are ingredients, too, which are rare in Europe, such as Pilulae Perpetuae, Oleum Scorpionis, Axungia Canis, Axungia Hominis, Electuarium Diatis Seron.

**Recipiente din lemn, de la
mijlocul secolului al XVIII-lea**

**Faedények a XVIII. század
közepéről**

Helleborus albus

Rădăcina curățată de stregoaia albă. Este toxică. În cantități mici, intern era folosită în: astm, bronșite, depresie, epilepsie, psihoze, antitusiv, în acuze digestive, constipație, antihipertensiv. Extern în tratamentul scabiei.

Fehér zászpa megtisztított gyökere. Mérgező hatású. Belsőleg, kis mennyiségben asztma, hörghurut, depresszió, elmebetegség, epilepszia, gyomorpanaszok, fájdalmak, köhögés enyhítésére, székrekedés, magas vérnyomás kezelésére alkalmazták. Külsőleg röhösség ellen használták.

Pulvis uvae ursi

Strugurii ursului. Efectul terapeutic era cunoscut din mijlocul secolului al XVIII-lea. Se găsește și în munții Carpați. Se folosea în boli renale, cistite, colecistite, diaree.

Medveszőlő, medvebogyó. Gyógyító hatását a 18. század közepétől ismerik. Hólyag-, vese-, epebajok és hasmenés ellen használták. A Kárpátokban is megtalálható.

Pulvis belladonnae foliorum

Mătrăgună, împărăteasă, cireașa lupului, doamna codrului. Pulberea obținută din frunzele uscate se folosea din secolul al XVIII-lea, mai ales pentru tratamentul febrei intermitente, a malariei, împreună cu alte plante. Se mai folosea în boli infecțioase, antiseptic, în dureri abdominale, iar în medicina veterinară pentru tratamentul ftiziei cabaline.

Nadragulya, nagyfű, bolondító fű, szépasszony füve szárított levelének pora, melyet a 18. században főleg a négynapos váltoláz enyhítésére alkalmaztak, más növényekkel együtt. Ezenkívül ragályos betegségek, görcsök, gyomorfájdalmak kezelésére használták, az állatgyógyászatban például kehes lovak gyógyítására.

Gummi rezina guaiaci

Rășina arborelui de guaiac, extras din arborele veșnic verde, indigen din America de Sud. Se folosea ca anabolizant în tratamentul sifilisului și datorită proprietăților antiinflamatorii. Extern se folosea sub formă de unguente și tincturi în tratamente dermatologice.

Guajakfa, csúzfa. Dél-Amerikában élő magas, örökzöld fa gyantája. Hashajtó, vizelethajtó, gyulladásgátló tulajdonságáért használták elsősorban, de anyagsere-javítóként és szifilisz ellen is használták.

Pulvis helleborii nigri

Spânzul negru, bozătel, bujorei. Se mai numea floarea Hristos. Pulberea uscată din rădăcină a fost folosită numai extern, pentru tratamentul otitelor, al pielii ulcerate, al scabiei, al pediculozei, în unguente sau amestecată cu oțet de vin.

Fekete hunyor vagy krisztusvirág. Szárított, porrá tört gyökerét használták, kizárolag külsőleg, fülbetegségek ellen, fekélyes, varas, rühös bőrre kenve, kenőcsökben, borecetben megfőzve. A gyökér porát tetvek ellen is igénybe vették.

Recipiente din lemn, la sfârșitul secolului al XVIII-lea

**Faedények a XVIII. század
végéről**

Gummi elasticum

Arborele de cauciuc. Substanța se obține din secreția vâscoasă – latex – uscată la aer. Se folosea extern, la prepararea plasturelor.

Kaucsukgyanta, a dél-amerikai kaucsukfából kifolyó, levegőn megszáradt nedvéből – latex – készült, mézgaféle anyag. Külsőleg kaucsuktapszok készítésére használták.

Fructus capsici

Ardeiul iute, chili, ardeiul cayenne. Ardeiul în forma lui usturătoare se folosea ca unguente în masaje pentru tratarea durerilor articulare, musculare, a tendinitelor. Intern se folosea pentru creșterea apetitului, în hipoaciditate și tulburări digestive.

A paprika csilipaprika, cayenne-bors nevű csípős változatát használták kenőcsök, bedörzsölőszerek formájában ízületi és izomfájdalmakra, ínhüvelygyulladás gyógyítására. Belsőleg étvágyjavítóként, savhiány és emésztési zavarok gyógyítására alkalmazták.

Catechu

Acacia catechu, denumit și catechu, cutch negru. Indigen în estul îndepărtat (India, Bengalia, Ceylon), este un pom de 10-15 m înălțime. Prin fierbere, din lemnul măruntit se obține un concentrat apos, bogat în materii tanante. Este cunoscut și sub denumirea de terra japonica. Intern era folosit în diaree, dizenterie, în ulcere, săngerări intestinale, faringite, sub formă de pilule, pulbere sau soluție. Extern se folosea pentru spălarea rănilor, ca apă de gură, mai ales sub forma de tinctură. Era folosit și pentru tăbăcit pielea.

India, Bengália, Ceylon őserdeiben élő 10-15 m magas akácféléből nyerték. Az Acacia catechu nedve vagy forró vizes kivonata (catechu) cseranyagot tartalmaz, terra japonica néven is ismert. Belsőleg pilula, vizes kivonat vagy por formájában nyálkahártya hurutjánál, hasmenés, vérhas, fekélyes bélvérzés, aranyér, bőrbetegségek, rák gyógyítására és bőrcserzésre használták.

Semen ricini

Semințe de ricin. Ricinul indigen în Africa este o plantă anuală. Uleiul preparat prin presare are un gust neplăcut, dar este un bun laxativ. Folosirea a una, două semințe putea să dea intoxicații severe.

Ricinusmag. A ricinus Afrikából származó lágyszárú egyéves növény. A magjából sajtolt olaj kellemetlen ízű, hatásos hashajtó, de már 1-2 mag elfogyasztása is súlyos mérgezést okoz.

Semen nigellae

Chimenul negru, kalonji. Semințele plantei indigene în vestul Asiei și sudul Europei erau folosite ca antispastice, coleretice, calmante ale tusei astmatice. Extern erau folosite în dermatologie.

Fekete kömény, fekete mag vagy szőrös kandilla. A Nyugat-Ázsiában, Dél-Európában honos lágyszárú növény magja. Görcsoldó, epehajtó, asztmás köhögést csillapító. Külsőleg bőrbetegségek gyógyítására alkalmazták.

Semen sabadillae

Cevadileea. Semințele acestei plante din America centrală se foloseau atât în medicina umană cât și în medicina veterinară. Se foloseau pentru masaje în dureri articulare, musculare, pentru ameliorarea inflamațiilor. În medicina veterinară era folosit ca vermifug și deparazitar.

Szabadillmag. Közép-amerikai növény termése, amelyet mind a humán-, mind az állatgyógyászatban használtak. Ízületi, izomfájdalmak, gyulladások enyhítésére kenőcsök, bedörzsölők formájában használták. Az állatgyógyászatban féregűzőként, paraziták ellen vették hasznát.

Pulvis salviae și Cancrorum lapides

1. Salvie, jaleș, jaleș de grădină. Praful preparat din frunze provenea dintr-un semiarbust parfumat din zona Mediteranei, care este cultivat și la noi. Este expectorant, ameliorator al apetitului, antidiareic și dezinfectant al căilor urinare. Component al condimentelor.

2. Ochiul racului. Recoltat în perioada de năpârlire a racului din părțile laterale ale abdomenului (sub formă emisferică calcificată). Se folosea în oftalmologie, subpalbebral.

Pulvis salviae, alatta: Cancrorum lapides

1. Orvosizsálya-levélpor. A Földközi-tenger térségében élő illatos félcserje, de nálunk is termeszik. Köptető, étvágyjavító, hasmenés ellen, húgyutak fertőtlenítésére is használták. Fűszerek alkotórésze.

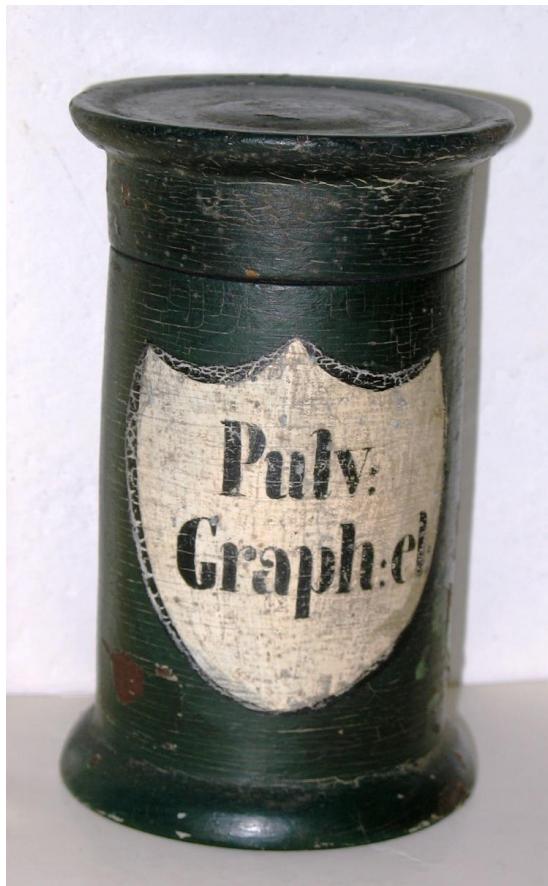
2. A rákszem (Lapis cancerorum) a folyami rák vedlése idején gyűjtött, a gyomor két oldalán levő, félgömb alakú, elmeszesedett képződmény. Szembajok előzésére a szem alá téve használták.

Pilulae perpetuae

Pilule eterne (veşnice). Preparatele din antimoniul metalic aveau efect laxativ şi erau refoliosite. Preparatul era eliminat nemodificat, se recuperea din oala de noapte, se spăla şi era administrat altui bolnav. Avea efect toxic. Reprezintă o curiozitate din preparatele existente în muzeu.

Örök pilulák. Antimonból készült újrahasználható hashajtó pilulák (golyócskák, labdacsok). A készítmény bontatlanul távozott a szervezetből, az éjjeliedényből kihalászva, lemosva újra és újra használható volt több betegnél. Valójában mérgező hatású.

Pulvis graphiti elutriatus

Pulbere de grafit. În dermatologie, sub formă de unguent, se folosea în eczeme cronice, pecingine, psoriasis. Intern, în amestec cu alte substanțe, în artroze și sifilis.

Lemosott vasszénpor. Bőrbetegségek – krónikus ekcéma, sömör, psoriasis – ellen használták kenőcs formájában, külsőleg. Belsőleg, más anyagokkal keverve, főleg pilula formájában artrózis és szifilisz ellen alkalmazták.

Pulvis aluminis ustum

Alaun ars. Sulfatul de potasiu și aluminiu era ars, răcit și transformat în pulbere. Se folosea pentru sângeărări, vindecarea rănilor, pentru îndepărtarea tumorilor benigne superficiale.

Égetett timsó, melyet alumínium-kálium-szulfát hevítésével és porításával állítottak elő. Vérzéscsillapításra, sebek gyógyítására, vadhuskinövések eltávolítására használtak.

Semen phellandrii

Mărăşul de apă, cucuțica de bălti, mărăş. Semințele se foloseau în bronșite și ca diuretic. În medicina veterinară în struma cailor, în gripe, sub formă de pulberi amestecate.

Bősövénymag, lóköménymag, mételykorómag (Phellandra). Légúti hurutokban, vizelethajtóként alkalmazták. Az állatgyógyászatban lovak golyvája és influenzája ellen, porkeverékekben használták.

Fructus colocynthidis

Pepenele furajer, colochinta. Crește ca buruiană pe țărmurile Mării Moarte, în Valea Iordanului, în zonele nisipoase. Se folosea din antichitate: intern, ca laxativ, la bolnavi alergici, astmatici. Extern era folosit în verminoza intestinală și hemoroizi.

Sártök, epetök, sivatagi dinnye. A Holt-tenger és a Jordán völgye meleg, homokos területén élő sivatagi gyomnövény. Már az ókorban is használták, belsőleg hashajtóként, allergiás, asztmás betegeknél, külsőleg bélgliszta elűzésére, aranyér kezelésére.

Cinnabaris factitio in toto

Cinabru, sulfid de mercur. Era un praf roșu intens. Intern era folosit în tratamentul sifilisului. Extern era folosit ca dezinfectant, în fumigații.

Higany-szulfid-por, cinóber vagy vöröshigany-kéneg. Élénkpiros színű por. Belsőleg a szifiliszt (bujakór) kezelték vele. Külsőleg fertőtlenítőszerként és füstölöként használták.

Anacardinum

Arborele de acaju, arborele de cashu, mere de cashu. Arbore cultivat la tropice. Produce merele și nucile de caju. În special nuca prăjită era folosită pentru tonifierea oaselor, părului, unghiilor. A fost răspândit mai ales de farmaciștii ambulanți.

Anacardia – kesufa, trópusi vidékeken termesztett fa, termése a kesualma és az alatta levő kesudió. Európában főleg a vándorpatikáriusok terjesztették. Csont-, haj-, körömerősítőként használták, főleg a megpörkölt diót.

**Recipiente din lemn, la
începutul secolului al XIX-lea**

**Faedények a XIX. század
elejéről**

Galbanum

Ferula, fenicul gigant. Laptele uscat de ferula se folosea din vremuri străvechi după cum se amintește și în Biblie. Avea efect antiinflamator, antispastic, în bolile căilor respiratorii. Extern, ca plasture în ulcere cronice sau în ginecologie. Este și soluție cosmetică.

Szíriai gyanta, gumigyanta, galbanum. Az Ázsiában élő ferulacserje beszáradt tejnedve. Már az ókorban is használták, a Biblia is említi. Gyulladáscsökkentő, görcsoldó, légúti és húgyúti betegségekben, külsőleg tapaszokban fekélyekre, nemzöszervi problémák ellen használták. Kozmetikai szer is.

Pulvis colombae radicis

Columba, kalumba. Este o plantă cățărătoare, perenă, indigenă din India, din Madagascar, din Africa estică. Din rădăcina arbustului cățărător se prepara un praf. Era folosit ca antispastic intestinal, antidiareic, îmbunătățitor al apetitului și al melenei nou-născuților.

Kolumbagyökérpor vagy galambgyökérpor. Indiában, Madagaszkáron, Kelet-Afrikában őshonos évelő kúszócserje gyökeréből készült por. Bélhurutban, hasmenés ellen, étvágyjavítóként és csecsemőkori kolerában használták. Nevezik még galambgyökérnek is.

Fabae toncae

Boabe de tonca, tonca, fasole de tonquin. Indigen din America de Sud, cultivat în Africa de Vest este un copac înalt, cu rodul sub formă de păstăi. Se folosea ca antidepresiv, sedativ, calmant, afrodisiac. În doze mari era toxic, conținea o substanță cunoscută – kumaru – de unde clasa cumarinelor.

Tonkabab. Dél-Amerikában őshonos, Nyugat-Afrikában termesztett magas fa, a tonkafa hüvelyes termése. Vágypokozó, bódító, depresszió elleni hatása miatt használták. Nagy mennyiségben mérgező, kumaru néven ismert anyagot tartalmaz (innen származik a kumarin elnevezés).

Catechu

Acacia catechu, denumit și cutch negru. Indigen din Estul Îndepărtat, este un pom de 10-15 m înălțime. Din extractul obținut prin fierberea lemnului mărunțit se obține un concentrat apos. Intern era folosit în diaree, în dizenterie, în ulcere, sângerări intestinale, faringite. Extern se folosea pentru spălarea rănilor, apă de gură, mai ales ca tinctură. Era folosit și pentru tăbăcit pielea.

Ez az anyag a Távol-Keleten őshonos és termesztett, 10-15 méter magas Acacia catechu akácféle forgácsából készült, besűrített, vizes kivonat. Belsőleg vérhas, fekely, bélvérzés, nyálkahártyahurut esetén alkalmazták. Külsőleg száj- és sebmosó vizekben, főleg tinktúra formájában használták. Bőrcserzésnél is hasznát vették.

Gutti

Gummi gutti, obținut din *Garcinia cambogia*. În ținuturile calde, în special Cambogia și China, din copacul cultivat se extrage o gumă lipicioasă, fluidă. Se folosea pentru efectul epurator renal și intestinal, în constipație și ca vermifug.

Gumigutti, guttimézga. A forró égövi Azsiában, kivált Kambodzsában és Kínában tenyésző fa mézgás gyantája. Fokozza a belek és a vese kiválasztó tevékenységét, bélrenyheség, székrekedés, bélférgek ellen használták.

Semen anisi verbalis

Anason, semințe de anason. Se foloseau în Asia de Est, Egipt încă din antichitate, ca plantă tămăduitoare și condiment. Se folosește în tulburări digestive, carminativ, dar și ca expectorant, calmant al tusei, afrodiziac.

Közönséges ánizs. Már az ókori Keleten és Egyiptomban is használták gyógynövényként és fűszerként. Emésztési panaszokban felfúvódást oszlató, szélhajtóként, de köptető-köhögéscsillapítóként és afrodiziákumként is használták.

Pulvis guaiaci gummi

Pulbere preparată din rășina arborelui de guaiac, originar din America Centrală. Preparatul se întindea după masticare. Intern, se folosea ca antigripal, pentru creșterea apetitului. Extern era folosit în tratamente dermatologice, în durerile reumatismale ca unguent sau tinctură.

Az Amerika forró égövi részén termő guajakfa gyantájából készült por. Rágás által nyújtható. Belsőleg hűlés ellen és étvágyjavítóként alkalmazták. Külsőleg bőrbetegségek, reumás fájdalmak kezelésére használták kenőcs, tinktúra formájában.

Corallium rubrum

Coralul roșu. Trăiește în mările tropicale, arbust din regnul animal. Din scheletul lui se făcea un praf. La noi se folosea coralul de pe coastele mediteraneene, din Italia și din Algeria. Terenul terapeutic în trecut: hematemeze, tulburări digestive, hemoroizi, constipație, hepatite, slăbiciuni ale bătrâneții (tonifiant), stres, antifebril, în boli cardiace, simplu sau combinat.

Vörös korall. A trópusi tengerekben élő virágállatok csoportjába tartozó élölények szilárd, fa alakú vázának a pora. Hozzánk legközelebb a Földközi-tengerben, Itália, Algéria partvidékén fordul elő. Alkalmazási területe a múltban: vérhányás, emésztési zavarok, szorulás, aranyér, bélélzáródás, májbetegségek, öregkori gyengeség, lelki érzékenység, aggodalom, láz, szívbetegségek, más anyagokkal vagy magában, különböző formákban.

Sandaraca

Sandarac. Rășina recoltată din arborele indigen din Africa de Nord se folosea ca antiinflamatoare și antimicotică. Datorită proprietăților lipicioase, aderente, se folosea pentru lipirea perucilor, a mustăților.

Szandarakgyanta, Észak-Afrikában otthonos fából nyerik. A gyógyászatban gyulladáscsökkentő és gombaölő hatása miatt használták. Természetes ragasztó-, bevonó- és kötőanyagként olajlakkokban alkalmazták (például paróka, álbajusz ragasztására).

Pulvis kalii natrio tartaricum

Tartrat de potasiu și sodiu, sare Seignette. A fost concepută în 1675 de farmacistul Seignette. De atunci se folosește ca laxativ și diuretic.

Kálium-nátrium-tartarát, Seignette-só. 1675-ben P. Seignette gyógyszerész állította elő, azóta használatos mint vizelet- és hashajtó.

**Recipiente din faianță, de la
sfârșitul secolului al XVIII-lea**

**Fajanszedények a XVIII. század
végéről**

Sirupus foeniculi

Fenicolul dulce, anason dulce. Siropul era (este) folosit pentru ameliorarea gustului, ca antispastic, carminativ, ameliorator al apetitului, în bronșite, în pneumonii.

Édeskömény terméséből készült szirup. Ízjavító, görcsoldó, puffadáscsökkentő, emésztésjavító. Légcsőhurut, asztma, tüdőbetegségek gyógyszere is volt.

Oleum scorpionis

Ulei de scorpion. Se adunau 100-200 de scorpioni și se fierbeau în jumătate de litru de ulei. Extern, se folosea pentru tratarea pișcăturilor, mușcăturilor animalelor otrăvitoare (șarpe, păianjen, scorpion, lup turbat etc.). Intern, amestecat cu lapte se folosea în sifilis, lues, pestă, intoxicații cu arsen sau pentru calmarea durerilor de coloană vertebrală.

Skorpióolaj, amely olajban főzött skorpióból készült (100-200 skorpió fél liter olajban). Külsőleg mérges állatok (kígyó, pók, skorpió) csípése, mérgezés, veszett kutya harapása ellen használták. Tejjel keverve belsőleg szifilisz, luesz, pestis, arzénmérgezés, erős gerincfájdalmak kezelésére alkalmazták.

Oxymel simplex

Oțet de miere. Preparat din miere și acid acetic concentrat (50:0,1). Amestecat cu apă era folosit ca antifebril în malarie.

Egyszerű ecetméz, amely mézből és tömény ecetsavból készült (50:0,1 arányban). Magas (tüzes) láz csillapítására, váltóláz ellen használták, forrásvízzel keverve.

Roob nucum juglandis corticis

Din scoarța nucului comun se prepară cu miere un electuariu, care se folosea în bolile pielii: eczemă, herpes, verminozele pielii.

A fekete diófa kérgéből előállított kivonatból általában mézzel készítették a liktáriumot, amelyet bőrbetegségek, ekcéma, herpesz kezelésére és bőrparaziták kiirtására is használtak.

Extractum guaiaci ligni

Arbore de guaiac. Extractul alcoolic din aşchiile pomului era folosit în tratarea bolilor dermatologice și ginecologice.

Az élet fája néven is ismert guajakfa forgácsából készült alkoholos kivonatot (extractum) nemí és bőrbetegségek kezelésére alkalmazták.

Extractum scillae ex suce bulbi

Ceapa de mare. Este indigenă în preajma mediteranei, sub formă de ceapă albă sau roșie. Extractul preparat prin fierbere se folosea în tratamentul insuficienței cardiace, ca diuretic. Încă din secolul al XVIII-lea era pus în vase de ceramică, la domiciliu, pentru a fi la îndemână.

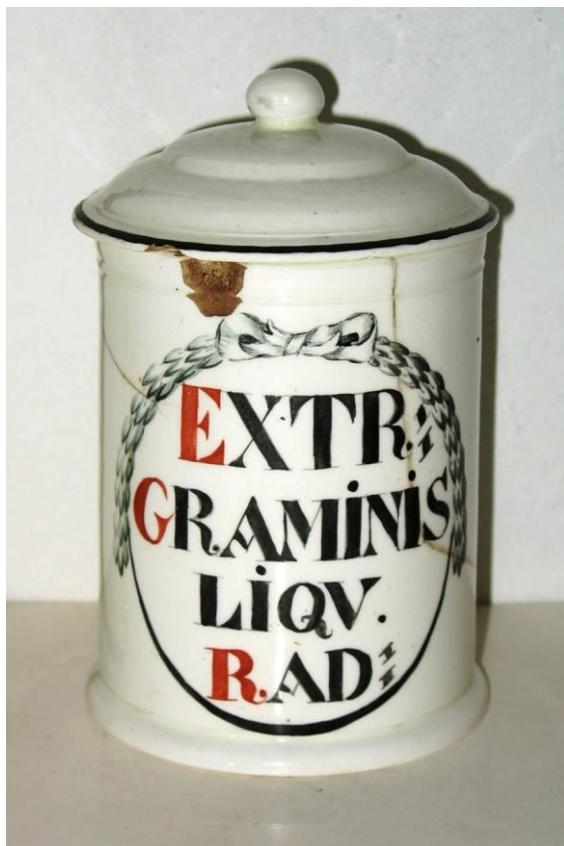
Tengerihagyma, a Földközi-tenger környékén honos fehér vagy piros hagymájú évelő növény. Kivonatát (főzetét) szívelégtelenség gyógyítására és vizelethajtóként használták. Már a 18. században sok háznál több cseréppel is volt belőle, hogy mindig kéznél legyen.

Extractum acori radicis

Obligeană, spetează, trestie mirosoitoare. Extractul se obținea din rădăcina plantei. Era folosită pentru îmbunătățirea apetitului, a digestiei, carminativ. Planta este cultivată și astăzi în Asia și America de Sud.

Orvosi kálmós gyöktörzséből készült kivonat. A kálmós világszerte termesztett növény ma is, a mérsékelt égövi Ázsiában és Észak-Amerikában honos. Kivonatát étvágyerjesztőként, emésztést elősegítőként és szélhajtóként használták.

Extractum graminis liquidum radicis

Pirul târâtor, chir, răgălie. Din rădăcina plantei se extrăgea o substanță lichidă. Era ușor laxativă, diuretică, antitusivă. Era folosită și ca substanță nutritivă. Se mai folosea în cistite, calculoză renală, bronșite și în tratarea bolilor dermatologice.

A tápanyagforrásként is használt tarackbúza (tarackfű) gyökeréből készült folyékony kivonat. Enyhe hashajtó, vizelethajtó, köhögéscsillapító hatása van. Hólyaghurut, vesekő, köhögés, légesőhurut, bőrbetegségek kezelésére használták.

Extractum rhei radicis

Rubarba, revent creț, rabarbură, rădăcina barbarilor. Planta era indigenă în China și India. În Europa era cultivată. Din rădăcina plantei se prepara un extract uscat, care în doze mai mari era laxativ și colecistochinetic.

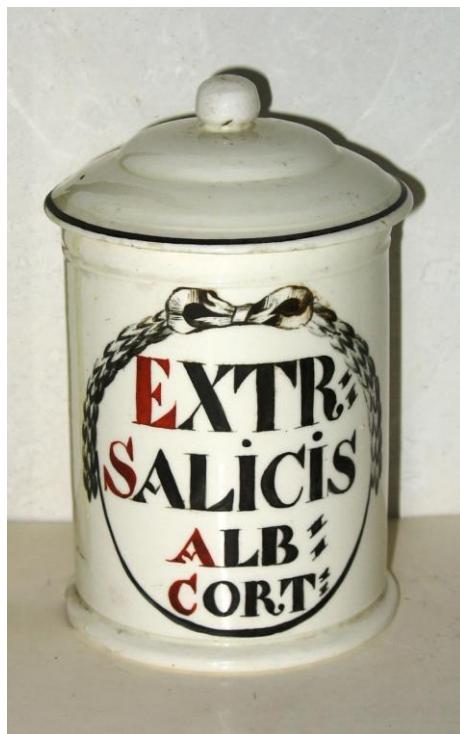
Rebarbaragyökér száraz kivonata. A növény Kínában, Indokínában honos. Európában termeszthető. Nagyobb adagban hashajtóként, máj- és epebajok kezelésére használták.

Extractum chinae fisci corticis

Arborele de chinină, cinchona. Extractul din scoarța arborelui obținut prin uscare și măcinare a fost adus în Europa de misionarii din Peru, din arborele indigen, în 1650. De mult era folosit în tratarea malariei, în răceli, ca antipyretic, în tulburări digestive, în lipsa apetitului și în tratarea bolilor cardiace. Extern, era folosit în tratamentul ulcerelor cronice.

Barna kínahéjkivonat, amely a kínafa különböző változatainak aprított, szárított kérgéből készült. Dél-Amerikában tevékenykedő szerzetesek hozták Európába a Peruban élő, ott Quina-Quinának nevezett fát (1650). Az ősidők óta pusztító mocsárláz (malária) ellenszere, ezenkívül lázcsillapító, hűlés, emésztési zavarok, étvágytalanság, szívbetegségek kezelésére is alkalmazták. Külsőleg nehezen gyógyuló és felfekvései sebek gyógyítására volt jó.

Extractum salicis albae corticis

Răchită albă, salcie albă, străvăț. Din scorța pomului se extrăgea o substanță lichidă sau uscată. Se cunoștea efectul benefic încă din antichitate. Era folosit ca antiinflamator, antipyretic, analgetic, ameliorator al apetitului, dar și în intoxicații alimentare. Uneori scoarța arborelui de chinină, în tendință de falsificare, era înlocuită cu scoarța salciei.

Különböző fűzfajták kérgének folyékony vagy száraz kivonata. A fehér fűzfa kérgének gyógyító erejével már az ókorban is tisztában voltak. Gyulladáscsökkentő, fájdalom- és lázcsillapító, emésztést javító, de még ételmérgezésben is használták. Esetenként a kínafa kérgét hamisították a fűzfakéreggel.

Extractum chinae regis corticis

Arborele de chinină, cinchona. Extractul din scoarța copacului a fost folosit de viceregina Perului, de unde și numele. Avea aceleași intrebuințări ca și China fuscum.

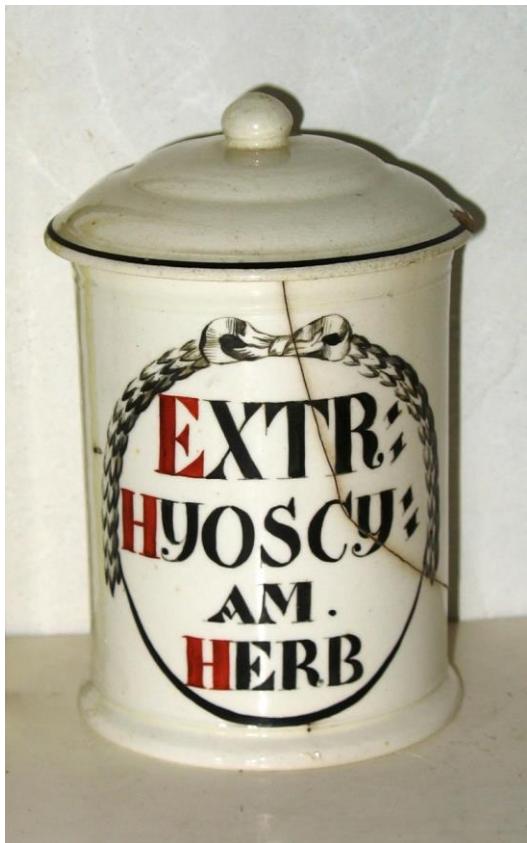
Kínafakéreg kivonata. Európaiként Peru alkirálynője használta először, innen a regis (királyi) elnevezés. Alkalmazása megegyezik az extr. Chinae fusci készítményével.

Extractum tormentillae radicis

Sclipeți, scânteioară, rocoțea (Potentilla, Tormentilla). Extractul se obținea din rădăcină. Se folosea ca antidiareic, în tulburările gastrice și intestinale, ca antispastic și pentru ameliorarea săngerărilor digestive.

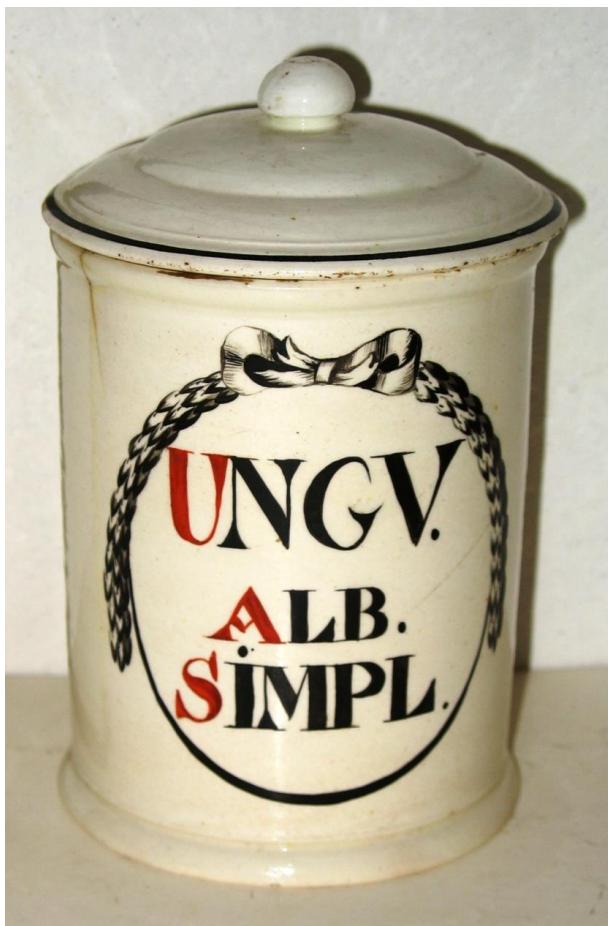
A vérontófű, más néven vérontó pimpó (Potentilla, Tormentilla) gyökérzetéből készült kivonat. Gyomor- és bélbántalmakban, hasmenés, görcs, bélhurut ellen és vérzéscsillapítóként alkalmazták.

Extractum hyosciami herbae

Măselariță, nebunariță, măsălare. Era denumită și iarba dracului, planta somnului. La noi este o plantă anuală, care rămâne peste iarnă. Extractul uscat din tulpină era folosit pentru ameliorarea tulburărilor digestive și pentru calmarea spasmelor.

Bolondító beléndek, más néven ördögfű, álomfű, beléndfű száraz kivonata. A hazánkban is termő egyéves vagy áttelelő lágyszárú gyomnövény föld feletti részeiből készült kivonatot főleg emésztőszervi panaszok, görcsök enyhítésére használták.

Unguentum album simplex

Unguent alb simplu, unguent cu carbonat de plumb. Unguentul conținea grăsimi de porc, ceară albă și carbonat de plumb. Se folosea în dermatologie.

Egyszerű fehér kenőcs, más néven ólom-karbonátos kenőcs. Ólomtapaszt, disznózsírt – esetleg fehér viaszat is – tartalmazott. Bőrbetegségek gyógyítására használták.

Extractum centauri minus

Țintaură, potroacă, fierea pământului. Această plantă anuală, asiatică, se găsea pe câmpii, în fânețe. Extractul era folosit pentru creșterea apetitului, în îmbunătățirea digestiei, tonic, colecisto-chinetic prin stimularea secreției gastrice.

A kisezerjőfű vagy epefű, más néven hideglelésfű. Eurázsiai egyéves növény, gyakori réteken, kaszálókon. Kivonatát tonikumként, étvágygerjesztő, emésztésjavító, epehajtó, gyomorsavtermelést elősegítő gyógyszerként alkalmazták.

Extractum salviae herbae

Salvie, jaleş, jaleş de grădină. Extrasul era folosit ca antidiareic, antiinflamator gastric şi intestinal, în gargarisme orale şi faringiene.

Orvosi zsálya kivonata. Hasmenés, gyomor- és bélhurut, gyulladások kezelésére, száj- és toroköblögetésre használták.

Extractum fumariae herbae

Fumăriță. Extractul apos era folosit în colecistite, în spasmele coledociene. Era ușor laxativ și diuretic.

Orvosi füstike vizes kivonata. Epebántalmak, epevezeték görcsös állapota esetén használták, enyhe hashajtó és vizelethajtó.

Extractum gentianae radicis

Ghințură (dințură), gențiană galbenă și purpurie. Indigenă în Europa Centrală și de Sud. Extractul era galben sau roșu. Datorită gustului amar, ajută în digestie, în congestii digestive.

Közép- és Dél-Európában honos növényfajok – sárga és vörös tárnics (Gentiana) – kivonata. Keserűanyag-tartalma miatt az emésztés serkentésére, hurutos bántalmakra alkalmazták.

Extractum cascarillae corticis

Cascarilla. Este originar sub formă de arbust sau arbore mic în America de Sud. Extractul din scoarță era folosit pentru creșterea apetitului, îmbunătățirea digestiei, la anemii, pentru ajutorarea fizică a debililor, în gastrite și ca antidiareic. Era mirodenia vinurilor seci, a țuicilor, a lichiorurilor.

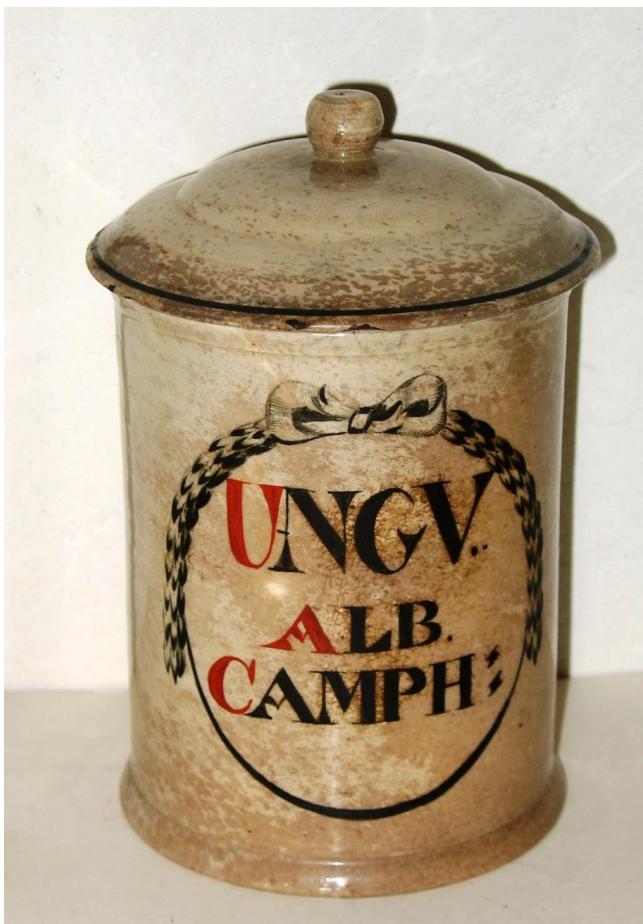
A kaszkarilla vagy bakaméreg Dél-Amerikában élő cserje vagy kis fa. A kérgéből készült kivonatot gyógyszerként az étvagy és emésztés fokozására, vérszegények, lábadozók erősítésére, gyomorhurut és hasmenés ellen használták. Borok, pálinkák és likőrök fűszere.

Oleum lauri

Dafin, laur, lubăń. Uleiul gras este preparat din boabe prin fierbere și distilare în apă sau prin presare. Era folosit la prepararea unguentelor sau ca odorant.

Zsíros babérolaj, melyet a babérmagvakból vízzel való kifőzéssel vagy kisajtolással nyertek. Kenőcsök készítésére használták és illatosítószerként is.

Unguentum album camphoratum

Unguent alb camforat. Era folosit încă din secolul al XVII-lea. Ca substanță de bază se foloseau ulei de măslini, ceară albă, grăsime de porc. Era analgetic în reumatism și gută.

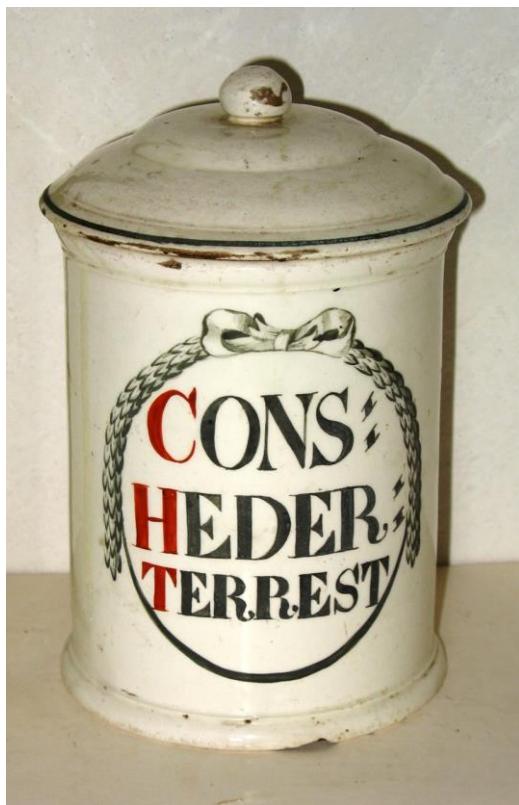
Fehér kámförös kenőcs, már a 17. századtól használják. Olívaolaj, fehér viasz és disznózsír keverékét használták alapanyagként. Fájdalomcsillapító, reuma és köszvény elleni szer.

Terebenthina cocta

Pin, pin silvestru, pin roșu. Uleiul de terebentină se obținea din scarificarea scoarței, obținându-se un balsam lichid, care se distila în aburi de apă. Intern, sub formă de pilule cu rădăcină de rabarbă se folosea în gonoree, prostatite, dezinfecția căilor urinare. Extern, ca tinctură, sub formă uleioasă sau unguent era folosit în durerile musculare și în ameliorarea răcelilor.

Erdeifenyő-olaj, amelyet a fatörzs bemetszésekor kifolyó természetes balzsamból nyernek ki vízgőz-desztillációval. Belsőleg pilula formájában – rebarbaragyökérrel – gonorrhoeára, prosztatagyulladásra, a húgyutak fertőtlenítésére, külsőleg szeszes, olajos oldat vagy kenőcs formában izomfájdalmak ellen, hűléses betegségek enyhítésére alkalmazták.

Conserva hederae terrestris

Rotunjoară sau iedera terestră (*Glechoma hederacea* sau *Hedera terrestris*) indigen în Europa. Planta era amestecată cu zahăr (conservă). Era folosit ca expectorant, antitusin, antispastic în inflamații ale căilor aeriene superioare și în tratamentul afecțiunilor ficatului, bilei, tractului gastro-intestinal, renal și urinar.

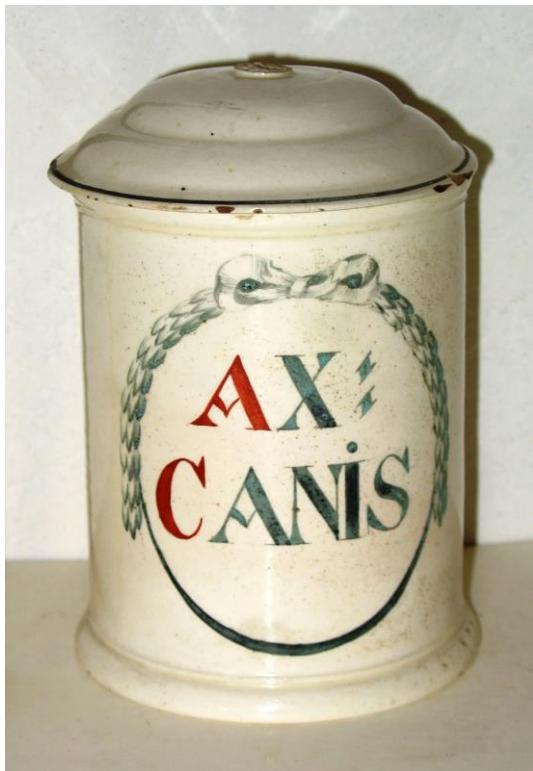
Közönséges földi repkény vagy kerek repkény (*Glechoma hederacea* vagy *Hedera terrestris*) föld feletti részei cukorral elegyített készítménye (conserva). Légzőszervi betegségekben, máj-, epe-, vese-, gyomormegbetegedések gyógyítására alkalmazták.

Oleum moschatum nucum pressum

Nucșoară. Uleiul era obținut prin presarea nucii. În India, de unde provine, era condiment. Era transportat învelit în frunze solide, mari, tranșate în bucăți. Intern era carminativ, iar extern era folosit ca substanță de bază în unguente.

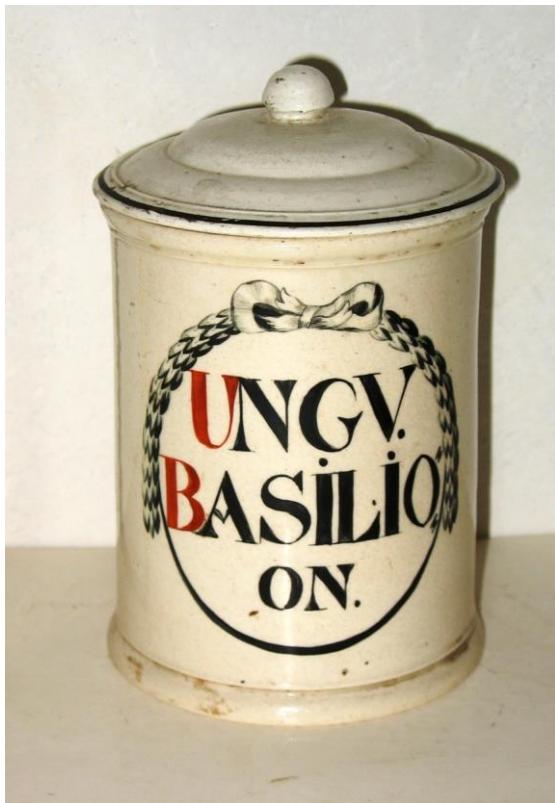
Préselt szerecsendió-olaj. Indiai eredetű fűszernövény, olaját levelekbe burkolt, négyszögletű, szilárd darabokban szállították. Szélhajtóként használták belsőleg, és kenőcsök formájában mint alapanyagot külsőleg.

Axungia canis

Untura de câine, osânza de câine. Untura moale a carnivorilor era cotată cu proprietăți vindecătoare de multe secole și chiar la începutul secolului al XX-lea. Intern era transpirant, se folosea în răceli, debilități fizice, vertij, tuberculoză, deci în general ca tonifiant. Este o raritate în acest muzeu și în întreaga Europă.

Kutyazsír, ebháj. A húsevő állatok lágyabb zsírjának különös gyógyító erőt tulajdonítottak évszázadokon keresztül (még a 20. század elején is). A kutyazsírt belsőleg izzasztószerként hűlésben, köhögés, gyengeség, fáradtság, szédülés, tüdőbaj ellen, általános erősítőként használták. A múzeum egyik ritkasága.

Unguentum basilionis

Ir maiestuos, unsoare regală. Era folosit de regi și de nobilime. Era constituit din mai multe substanțe, ca unguent. În compoziție se găsea extract alcoolic din frunze de busuioc (iarbă regală), ulei de măslini, ceară galbenă sau catran lichid (terebentină). Se folosea în tratamentul rănilor.

Királyi ír vagy felséges kenet. Több összetételben is ismert kenőcs. Készülhetett a bazsalikom (királyfű) levele alkoholos kivonatából vagy olívaolaj, sárga viasz, fagyú, folyékony kátrány, terpentin keverékéből. Sebek gyógyítására használták.

Unguentum potabile rubrum

Ir roșu, unguent roșu. Era cunoscut de mult, în diferite compozitii. Substanța din recipient are o compozitie necunoscută. Putea să fie obținută din extract de plante: roibă (pațachină) sau din alkanna pigmentoasă. Putea să fie obținută din oxid de aur, alaun, camfor, miere, ceară și altele. Extern era folosit în erupții puternice, în tratamentul rănilor, al vânătăilor. Intern cu vin sau bere se lua în hemoragii interne, răceli, împotriva sufocării.

Veres ír vagy veres kenőcs, amely nagyon régóta sokféle összetében ismert. Az edényben levő készítmény pontos összetétele ismeretlen. Készülhetett homoki pirosító (Alkanna) vagy festő buzér (Rubia) nevű növények kivonatából vagy más anyagokból, mint például arany-oxid, timsó, kámfor, méz, viasz stb. Erős ütések, sebek, véraláfutások kezelésére használták külsőleg. Belsőleg borban, sörben lenyelve belső vérzés, hurut és fulladás ellen.

Unguentum elemi

Arborele kanar din Oriental Îndepărtat produce o ceară moale, numită rășina elemi, din care se prepară un extract, care era folosit în digestie. Extern era folosit în ulcerele cronice ca unguent.

Elemi ír, balsamum arcae. A kanáris - távol-keleti trópusi növény - lágy gyantája az úgynevezett elemi resina, amely izgató hatású, emésztést elősegítő anyag. Külsőleg fekélyek kezelésére alkalmazták a gyantából készített kenőcsöket.

Unguentum detutia

Unguent oxid de zinc, unguent detuția. Pentru prepararea unguentului se foloseau ca bază: ulei, ceară, ir de viperă. Se folosea în oftalmologie.

Cink-oxiddal készült kenőcs. Az elkészítéséhez különböző alapanyagokat használtak: olajat, viaszat, gyakran viperazsírt. Szemkenőcsként alkalmazták.

Roob sambuci

Socul (boz). Fructele de soc au fost folosite des în farmacologie. Din extractul preparat prin fierbere și filtrare, se obține o substanță semilichidă, care se amestecă cu praf de zahăr. Se folosea ca laxativ, diuretic, transpirant.

Bodzabogyóíz (roob), hosszú ideig használatos volt a gyógyászatban. A péppé főzött, megszűrt, félsűrű állományúra párologtatott kivonathoz cukorport kevertek. Hashajtó, vizelethajtó, izzasztó, vízkór elleni szereként használták.

Roob dauci radicis

Magiun de morcovi. Magiunul era preparat din rădăcina mărunteită (9 p. la 1 p. de zahăr), prin fierbere. Era folosit în gastrite, antidiareic, în eliminarea gazelor intestinale. De mult se știe că este folositor pentru vedere.

Sárgarépa (murok) gyökeréből készült íz, 9 rész murkot 1 rész cukorral főztek össze. Gyomorégés, hasmenés ellen, bélgázok eltávolítására használták, de régóta ismert az is, hogy jót tesz a szemnek.

Pulpa prunorum

Pulpă de prune. Se prepară din prune amestecate cu zahăr puse în vase de staniu, pe foc mic, amestecând permanent. Fiertura este acrișoară. Se folosea în alcătuirea altor medicamente. Fiertura avea culoare roșu-maronie și era ușor laxativ.

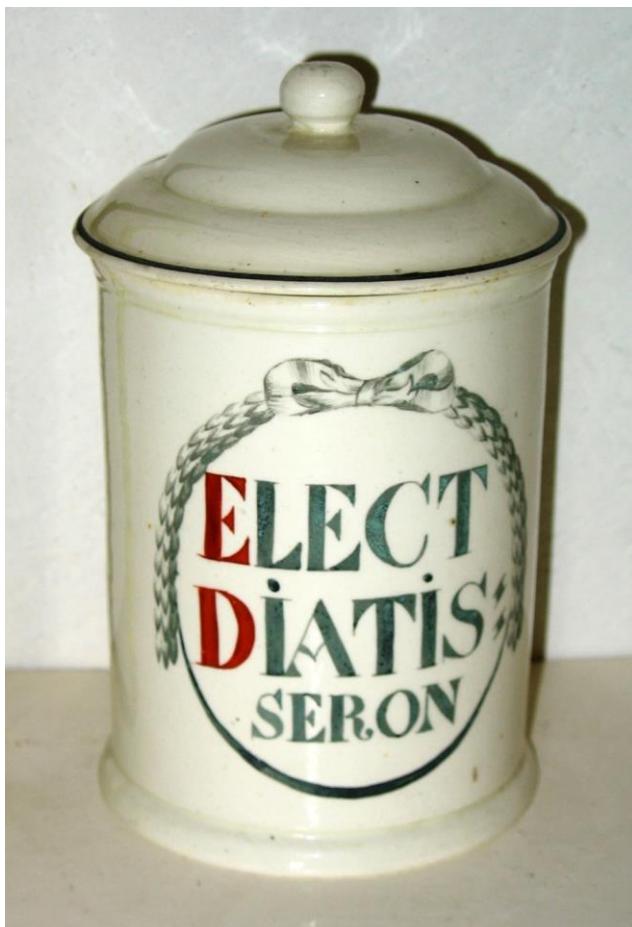
Szilvaíz. Ónedényben, lassú tűzön, állandó kavarás közben, cukorral készült. A kellemesen savanykás ízű vörösesbarna főzetbe más gyógyszereket adagoltak, a főzet enyhe hashajtó.

Axungia hominis

Untură de om, ir de om. Se folosea din secolul 16. Grăsimea abdominală de la execuții era apreciată în mod deosebit pentru efectele benefice pe care se presupunea că le avea în osteite, gută, reumatism, dureri dentare, tuberculoză. Este o curiozitate în acest muzeu.

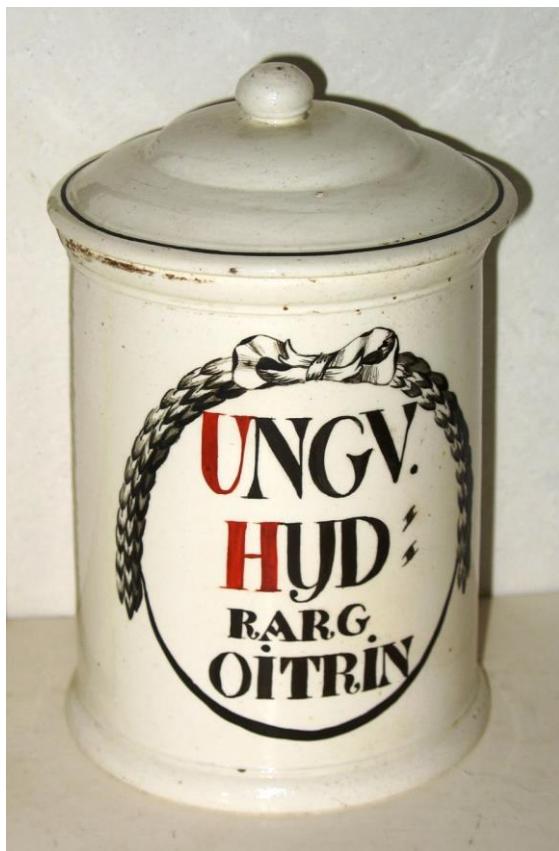
Emberháj (zsír). Már a 16. századtól használták, a kenőcsökben különösen értékesnek vélték a kivégzett ember zsírját. Fájdalomcsillapítóként (főleg csontfájdalmak ellen), köszvény, reuma, fogfájás, tüdőbaj ellen használták. A segesvári múzeum érdekessége.

Electuarium diatis seron

Lictar, teriaca de bovine. Din zerul din lapte cu zahăr făceau un fel de marmeladă (magiun), care se numea electuarium. Dizolvat în apă se folosea ca răcoritor, ca laxativ, în bronșite și în pneumonii.

Marhaterjék. Tejsavóval (Serum lactis) és cukorral készült terjék. Hűsítőként, vízzel hígítva használták. Hashajtóként, ezenkívül a légcső és a tüdő hurutos megbetegedésében hasznosították.

Unguentum hydrargyri citrinum

Unguent galben de mercur. Unguentul mai conține alaun, salpetru și grăsimi de porc. A fost folosit în primul rând în sifilis. Se folosea pentru erupții dermatologice și alte dermopatii. Se mai cunoștea și varianta roșie (rubrum).

Higanyt tartalmazó kenőcs, higany, salétromsav és disznózsír keveréke. Elsősorban a bujakór (szifilisz) kezelésére használták, bőrkiütések, bőrbetegségek esetén is. Vörös színű (rubrum) változata is ismert.

Ceratum fuscum

Plasture maro. Conținea oxid de plumb, ceară galbenă, sau de oaie sau vacă, grăsime de porc. Acest unguent era mai ferm, și era folosit în mici bucăți plate în bolile cronice dermatologice, ulcere cronice, erupții pruriginoase.

Barna viasztapasz. Ólom-oxid-port, sárga viaszt, ürü- vagy marhafaggyút és disznózsírt tartalmazott. A kenőcsökknél keményebb gyógyszerformát gyakran táblácskák formájában hozták forgalomba, bőrfekélyek, viszkető kiütések kezelésére alkalmazták.

Roob nucum

Fiertura din coaja nucii nematurate cu zahăr se folosea datorită efectului transpirant în frisoane. Era folosit și în tulburări digestive, ca antidiareic.

Éretlen dió héjából készült cukros főzet, melyet főleg hideglelés ellen használtak, izzasztó tulajdonsága miatt. Ezenkívül emésztési zavarokban, hasmenés ellen alkalmazták.

**Recipiente din sticlă destinate
păstrării pulberilor, la sfârșitul
secolului al XVIII-lea**

**Üvegedények porok tárolására
a XVIII. század végén**

Pulvis baccarum lauri

Dafin, laur. Praful era preparat din boabe. Era (este) antiseptic, carminativ, se folosea în parazitoze. Este component al condimentelor.

Babérbogyóból készült por. A babér, más néven szagos levél, illatfa, cserje vagy kis fa méretű növény bogyó terméséből nyert por görcsoldó, szélhajtó, parazita elleni orvosság. Fűszerkeverékek alkotórésze.

Magisterium marcasitae

Denumirea de marcasita era folosită pentru bismut încă din secolul al XVIII-lea. Frecvent numele era folosit și pentru subnitratul sau oxidul de bismut. Era folosit pentru tratarea epigastralgiilor, migrenelor, epilepsiei, în astm, în dureri precordiale, ca tonifiant psihic. În cosmetică era folosit pentru înălbirea tenului, ca fard și ca fond de ten.

Bizmut, régi nevén marcasita, még a magisterium jelentése: patikus által előállított, csodás hatású anyag. Gyakran a bizmutszubnitrátra vagy bizmutoxidra alkalmazták a megnevezést. Gyomréggés, migrén, epilepszia, asztma ellen, szívtájéki fájdalmakra, idegerősítőként alkalmazták. A kozmetikában arcfehérítő, arcfestő, kendőzőszerként használták.

Tartarus tartarisatus

Tartru tartarizat. Este un amestec de tartrat de potasiu și de acid tartric. Se găsește în fructele acre, în struguri. În formă impură se obține prin fermentarea mustului. Substanța purificată se folosește ca laxativ și ca diuretic.

Kálium-tartrát és borkősav keveréke. Számos savanykás gyümölcsben, elsősorban a szőlőben előforduló anyag. A szőlőmustból erjedéskor kiválik szennyezett formában, ebből nyerték tisztítással a gyógyászatban használatos, húgyhajtó és hashajtó anyagot.

Pulvis ipecacuanhae

Ipecacuana. Praful din rădăcina plantei este vomitiv. Planta este indigenă din zonele toride ale Braziliei, și are efect otrăvitor. În cantități mici este expectorant. Se folosea în bolile căilor respiratorii, ca antiperspirant. Se folosea ca vomitiv în intoxicații.

Amerikai ipekakuána-, hánnyatatógyökérpor. Brazíliában źshonos, forró égövön termesztett növény, mérgező hatású. Kis adagban köptető, nagyobb adagban hánnyatató. Légutak megbetegedésénél, légcsőhurutnál használták, izzadásgátló. Különböző mérgezéseknek hánnyatató hatásáért alkalmazták.

Pulvis mastichis

Masticul sau tufa de mastic. Este originară din insula Kios, unde creștea ca arbust sau copac mic. Se tăia longitudinal scoarța, și din ea se scurgea în cantități apreciabile rășina. Se folosea pentru îmbunătățirea digestiei sau condiment parfumant.

Masztix vagy öröközöld pisztácia, Kiosz szigetéről származó cserje vagy kisebb fa gyantája. A fa héját hosszában felmetszik, és a gyanta nagyobb mennyiségben kifolyik. Emésztést elősegítő szer, illatosító fűszerként használták.

Flores sulfuris

Pulbere de pucioasă, floare de sulf. Era cunoscută de mult ca substanță naturală. Prin încălzirea sulfului natural vaporii erau dirijați în camere speciale, unde se depuneau ca praf fin și galben. Sub formă de unguent era folosit în dermatologie.

Kénvirág, kénpor. Régóta ismert, természetben előforduló anyag, amelyet gözzé alakítanak, kamrákba vezetnek el, ahol finom, sárga, kristályos por alakjában lerakódik. Kenőcsök formájában, külsőleg bőrbetegségeknél használták.

Pulvis gumosus

Este un amestec de pulbere fină de gumă arabică, amidon și zahăr. Se folosea ca substanță de bază în prafurile combinate medicamentoase, de exemplu pentru administrarea antimoniu lui. Se mai folosea în broșite, calmant al tusei.

Mézgás por. Keverék, amely finoman elporított és megszítált keményítőt, édesgyökeret, arab mézgaport, cukorport tartalmaz. Mint alapanyagot használták porkeverékekhez vagy osztott porokhoz, például az antimon belsőleges alkalmazásánál. Mellbetegségekben, légzőszervi hurutokban, köhögés ellen egymagában is használták.

Pulvis carvi seminis

Chimion, chimen, secărică. Era o pulbere preparată din semințe de chimen. Se cunoștea din vremuri străvechi, era folosit ca medicament și condiment, în prepararea băuturilor, simplu sau combinat. Ajută în digestie, carminativ, antiaerocolic, în spasme digestive.

Fűszerkömény terméséből készült por. A legrégebb időktől használják gyógyszerként, fűszerként, italok készítésére magában vagy más anyagokkal keverve. Emésztést elősegítő, szélhajtó, puffadás, hascsikarás, görcsös hasi fájdalmak kezelésére alkalmazták.

Pulvis stannii limaturaæ

Praf de staniu. Se obținea prin pilirea staniului. Administrat mai multe zile se folosea în verminoza intestinală, ca vermifug, antipruriginos, de multe ori împreună cu un laxativ. Se folosea și în epilepsii, preparat cu zahăr (conserva).

Reszelt ónpor. Néhány napon át adagolva bélférgek, égető végbélnyílás-viszketegség ellen, gyakran hashajtóval együtt alkalmazták. Electuarium vagy conserva formában epilepsziás rohamok ellen is használták.

Pulvis strumalis

Praf de strumă tiroideană. Pulberea preparată din burete natural ars conținea iod și brom. Acestea îi confereau eficiență, singură sau în combinație cu potasiu, antimoniu, mercur sau extracte din plante, sub formă de pilule.

Golyvapor, spongyaszénpor. Hatása a spongya jód- és brómtartalmának tulajdonítható. A golyvaport magában vagy más anyagokkal (kálium, antimon, higanyvegyületek) és növényi anyagokkal (kálmos, bors) együtt pilulák formájában adagolták.

Pulvis antimonii

Pulberea de antimoniu sau stibiu. Se folosea din vremuri străvechi. În evul mediu Paracelsus a introdus-o printre medicamente. În aceeași perioadă se extrăgea și în Transilvania. Se folosea în tulburări cardiace, astm, pestă, cefalee, depresii, ca laxativ, vomitiv. Extern în eczeme, boli oculare.

Antimon-, stibiumpor, már az ókorban is használt anyag. A középkorban Paracelsus vezette be a gyógyszerek közé. Erdélyben tiszta formában előfordul, már a középkorban kitermelték. Szívpanaszok, asztma, pestis, vízkórság, kedélybetegség, fejfájás, gyomorpanaszok gyógyítására, és hashajtóként, hányatóként is alkalmazták. Külsőleg kelevények, sömör, szembetegségek gyógyítására használták.

Pulvis tragacanthae

Tragacantul. În India, din arborele gigant tragacant se obținea un material vâscos, lipicios, care după uscare se prepara sub formă de praf. Nu era toxic. Era laxativ și se folosea în tratarea bolilor colonului. Cel mai des se folosea pentru prepararea pilulelor, a pastilelor, a rotulelor, a emulziilor, a suspensiilor.

Baktövismézga, közönséges tragantpor. Az indiai tragakanta terebélyes fából nyert és megmerevedett gumianyagból készült por. Ártalmatlan, hatásos hashajtó, vastagbélbetegségekben alkalmazták. Jelentősebb használata a gyógyszerek előállításánál volt, pilulákat, pasztillákat, rotulákat, lepényeket, emulziókat, szuszpenziókat készítettek a segítségével.

Pulvis boracis

Boratul de sodiu, borax. Este un mineral din clasa borațiilor, și era folosit mai de mult în cistite, colici biliari, ca apă de gură, în gargarisme, pentru ulcerul bucal. Era folosit rar, cu puțin succes, ca inițiator al menstruației.

Velencei borax, nátrium-borát, szervetlen bórvegyület. Régebben belsőleg hólyag- és epefájdalmakban, külsőleg száj- és torokvízben, szájfekély kezelésére használták. Ritkán a havi vérzés elindítójaként is alkalmazták, kevés sikerrel.

Pulvis visci querci (nus)

Vâsc de stejar. Pulberea se obținea din tulpina sau frunzele vâscului galben, care parazitează stejarul. Rare era folosit în nervozitate, epilepsie, calmarea spasmelor și a cefaleei.

A tölgyfákon élő sárga fagyöngy vagy fakín szárának és levelének szárított pora. Mérgező. Ritkán alkalmazták idegesség, epilepszia kezelésére, görcsök és fejfájás enyhítésére.

Sal tartari

Acid tartric. Este unul dintre acizii importanți, care se regăsește în struguri, în vin. În cantități mici se folosea ca diuretic, în cantități mari ca laxativ. Se folosește și la conservarea vinului.

Borkősav. A szőlő és a bor legfontosabb sava. Kis adagban húgyhajtó, nagy adagban hashajtó szer. Bor tartósítására is használták.

Sapo medicinalis

Săpun medicinal. Era un săpun sodic, care se prepara din ulei de migdale sau de susan. Intern se folosea în bolile hepatice, colecistite, plenice, în hiperacidități, în congestii renale, cistite, în bolile căilor urinare. În intoxicații era folosit sub formă de emulsii, de pilule, de conserve.

Orvosi szappan. Mandula- vagy szezámolajból készült nátriumszappan, melyet belsőlegesen máj-, epe-, lépbetegségekben, gyomorsavtűltengésben, vese-, húgyhólyag-, húgyvezetékgyulladásban, mérgezésekben használtak emulzió, pilula, conserva formájában.

Pulvis radicis belladonnae

Mătrăgună. Pulberea se prepară din rădăcină. Se găsea și în Ardeal sub formă de plantă anuală, cu tulpină moale. Substanța de bază era antispastică, analgezică, calmantă. Se folosea în colicile gastrice, colecistice, renale.

Nadragulyagyökér pora. Az Erdélyben is honos, mérgező, évelő, lágyszárú növény hatóanyaga görcsoldó, fájdalomcsillapító, nyugtató. Gyomor-, epe- és vesegörcsök ellen használták.

Aethiops antimonialis

Etiops. Era un amestec de mercur și de o altă substanță, sub formă de pulbere. În acest recipient era un amestec de mercur și de sulfid de antimoni. Se folosea în bolile pulmonare, gastrice, intestinale, antiparazitar și în pestă. Extern se folosea în erupții cutanate, purulente, în zona zoster.

Aethiops jelentése: higanynak valamely más porral alkotott keveréke. Ebben az edényben higany és antimon-szulfid keveréke volt, amelyet tüdő-, gyomor-, bélbetegségek, paraziták ellen, pestis kezelésére alkalmaztak belsőleg, és gennyes bőrkiütések, övsömör kezelésére külsőleg.

Pulvis pectoralis resolvens

Era un preparat compus din pulbere de sulfid de antimoni, din rădăcină de lemn dulce, din zahăr lactic. Se folosea ca expectorant, calmant al tusei, rezolutiv (resolvens) al durerilor toracice.

Összetett készítmény, antimon-szulfid-por, édesgyökér, tejcukor keverékéből áll. Köptető, köhögéscsillapító, mellkasi fájdalmak megszüntetését (resolvens) segítő por.

Pulvis cinnamomi clavelor

Scorțișoară. Din florile arborelui originar din Ceylon se prepară o pulbere. Intern era folosit ca tonic, carminativ, digestiv, ameliorator al apetitului, antispastic. Extern, sub formă de extract se folosea pentru tratamentul fungozei piciorului, pentru înmuiere.

Ceyloni fahéjfa virágából készült por. Belsőleg erősítő, szélhajtó, emésztést elősegítő, étvágyjavító, görcsoldó, ízjavító szer. Külsőleg lábáztató folyadékokban, gomba elleni gyógyszerként használták. A fahéj kérgéből készült porral együtt fűszer.

Pulvis mirabolanos

Era un amestec de fructe tropicale, transformate în pulbere. Amestecat cu praf de coral și cu condimente, era folosit în tratarea diareei și a dizenteriei.

Több trópusi növény szárított gyümölcsének keverékéből készült por. Fűszerekkel, korallporral keverve hasmenés és vérhas ellen használták.

Pulvis jalappae

Jalapă, jalape. Este o plantă cățărătoare din Mexic. Rădăcina plantei conține o răsină, care se usca la soare sau în cenușă. În amestec cu alte substanțe și cu diferite ingrediente era folosită în tulburările digestive sau intestinale. Extractul alcoolic era folosit ca laxativ.

A jalappa Mexikóban őshonos kúszónövény. Gumója gyantát tartalmaz, amelyet napon vagy hamuban szárítottak. Más gyógyszerekkel adagolták gyomor-, bélpanaszokban. Szeszes kivonata a vékonybélre ható hashajtó.

**Recipiente din sticlă destinate
păstrării remediilor lichide, la
sfârșitul secolului al XVIII-lea**

**Üvegedények folyadékok
tárolására
a XVIII. század végén**

Spiritus iuniperi

Ienupăr, anaperi, archiș. Extractul alcoolic din fructele de ienupăr după uscare și măcinare era folosit intern pentru calmarea tusei, pentru sedarea durerilor colicilor renale. Extern era folosit în durerile reumatismale. Se folosea și ca mirodenie.

Boróka, borsikafenyő szárított és zúzott tobzobogyóiból készült szeszes kivonat. Belsőleg köhögéscsillapítóként, görcsoldóként vesefájdalmakban alkalmazták, külsőleg reumás fájdalmak ellen. Fűszerként is használták.

Spiritus cochleariae

Lingurea, furca pieptului. Extractul alcoolic din această plantă se numea și spirit antiscorbutic. Se folosea ca diuretic, ca antiscorbutic, dar după descoperirea eficienței vitaminei C nu s-a mai folosit.

Neveztek még spiritus antiscorbuticusnak is. A kanáltformából (Cochlearia) készült szeszes kivonat. Vizelethajtóként és a skorbut kezelésére használták, a C-vitamin szerepének felfedezése óta skorbutra nem alkalmazzák.

Acetum colchicum

Brândușa de toamnă, brândușel, bălură. Extractul obținut cu oțet de vin din bulbul plantei era foarte potent. Extern, scădea durerile din artropatii, era folosit și în dermatologie.

Őszi kikerics tojásdad vagy körte alakú hagymagumójából készült borecetes kivonat. Erős hatású anyag. Külsőleg csökkenti az ízületi fájdalmakat, bőrelváltozások kezelésére alkalmazták.

Spiritus menthae

Mentă bună, izmă bună, ferent. Extractul alcoolic din frunzele proaspăt culese era folosit precum și colecistochinetic, carminativ, antispastic, anticongestiv, pentru înbunătățirea respirației.

Borsmentaszesz. Frissen gyűjtött borsmenta leveleiből előállított szeszes oldat. Epehajtó, szélhajtó, görcsoldó, légzéskönnyítő, gyulladáscsökkentő tulajdonsága miatt alkalmazták.

Spiritus anisi

Anason, anison. Din semințe se extrage o soluție alcoolică, care era folosită din vremuri stăvechi. Se folosea în bronșite, ca expectorant, în tulburări de digestie, carminativ. Se folosea și pentru îmbunătățirea gustului. În vremurile străvechi era folosit ca afrodiziac sau abortiv. Se folosește și acum în brutărie și în prepararea lichiorurilor.

Közönséges ánizs terméséből készült alkoholos kivonat. Az ókorban is használták hurutos légúti betegségekben, köptetőként, emésztési panaszokra, szélhajtóként, ízjavítóként. Régen afrodiziátumként vagy éppen abortívumként is alkalmazták. A sütő- és a likőriparban használták és használják.

Tinctura digitalis aetherea

Tinctura s-a preparat din frunzele de degetar roșu, prin extracție cu eter etilic. Era folosită în diferite boli: epilepsie, insuficiență cardiacă, boli arteriale, pneumonii, reumatism, scorbut, eczemă.

Piros gyűszűvirág leveléből előállított etil-éteres kivonat. Számos betegség gyógyítására alkalmazták: epilepszia, tüdőgyulladás, szívérrendszeri reumás betegségek, skorbut, feketehályog, pikkelysömör stb.

Tinctura mastichis composita

Era o tinctură obținută din combinația rășinei de mastic și de mirt. Se folosea extern, pentru tratamentul degerăturilor de la mâini și picioare și pentru tratamentul rănilor după iritații, ca antiseptic. Era panaceu în vindecarea rănilor, antiinflamator. Intern avea proprietăți antistres, antispastic.

Masztixgyanta, olibani (tömjén) és mirha keveréknek alkoholos kivonata. Külsőleg irritált bőrre, láb- és kézfagyásra alkalmazták. Sebgyógyító, fertőtlenítő, gyulladásgátló és fájdalomcsillapító. Belsőleg feszültség- és görcsoldó.

Balsamum copaivae

Copaiba, copaie, copaivă. Se găsește în America de Sud, în zona tropicală. Balsamul de copaibă conținea o răsină și un ulei eteric. Era dezinfectant al căilor urinare antispastic, sedativ. Se folosea în diaree, colici intestinali, faringite, în tratarea bronșitelor. Dizolvat în alcool sau în unguente era folosit pentru îngrijirea tenului și a părului.

Kopálbalzsam. Faolaj-sűrűségű, gyantás, illóolajban gazdag anyag. Vese és húgyúti fertőtlenítő, görcsoldó, nyugtató. Hasmenés, bélgórcsök, húgyvezeték, húgyhólyagfertőzés és gyulladás, torokgyulladás, légúti betegségek kezelésére használták. Szeszben, illetve kenőcsökben oldva haj- és bőrápoló szer.

Tinctura guaiaci

Este un extract alcoolic din rășina de guaiac. Extern era folosită în tratamente dermatologice și ginecologice, în reumatism și artrite. Intern în reumatologie.

Guajakgyantából készült szeszes kivonat. Külsőleg bőr- és nemi betegségek kezelésére, reuma és artritisz ellen használták, ez utóbbi két betegségre belsőleg is adagolták.

Spiritus nitrii dulcis

Este un amestec de acid nitric (azotic) și alcool concentrat. Era diuretic, antispastic, răcoritor. Se mai folosea și în tratamentul astmului sau ca antifebril.

Salétromsavból és tömény alkoholból készült. Vizelethajtó, görcsoldó, hűsítő. Asztma ellen, lázcsillapítóként is használták.

Tinctura digitalis

Tinctură de degetar roșu. Din frunzele degetarului se obține un produs uscat și sfărâmițat, din care se prepară un extract alcoolic. Se folosea în tratamentul epilepsiei, al pneumoniei, în tulburări de ritm cardiac, în reumatism, în scorbut, în eczeme.

Szártott, porított piros gyűszűvirág alkoholos kivonata. Szívérrendszeri megbetegedések gyógyítására, mellkasi fájdalmak enyhítésére, asztma és reuma ellen alkalmazták.

Balsamum indicus niger

Balsam de peru. Din tulpina arborelui de peru, indigen din America de Sud, se obtineau un balsam lichid. Era folosit pentru hranierea si regenerarea plagilor uscate, a pielii crapate si sub forma de unguent era folosit si in hemoroizi.

Perui balzsam. A Közép-Amerikában őshonos perubalzsamfa törzséből kifolyó balzsam. Táplálja és regenerálja a sérült bőrt, száraz, repedezett bőrre alkalmazták, kenőcsök összetevője, aranyér kezelésére javallott.

Tinctura anodina composita

Era un amestec de opiu, sofran, scortisoară, vin de struguri. Se folosea ca analgetic în colicile gastrice, în diaree. Se folosea și în isterii.

Szőlőbor, ópiumpor, sáfrány, szegfűszeg, fahéj kivonatát tartalmazó keverék. Fájdalmak, hisztériás rohamok, gyomorgörcsök, hasmenés kezelésére alkalmazták.

Tinctura valerianae

Tinctură de valeriană (odolean, guşa porumbelului). Extractul alcoolic din rizom de valeriană este ușor sedativ și anxiolitic. Pentru oameni avea un miros neplăcut.

Orvosi macskagyökér (Valeriana) gyökeréből előállított alkoholos kivonat, enyhe nyugtató, szorongásoldó hatással bír. Jellegzetes, emberek számára kellemetlen szagú anyag.

Spiritus cornui cervi

Initial s-a preparat prin distilarea coarnelor mărunțite ale cerbului, uscate prin încălzire. Mai târziu au fost înlocuite cu carbonat de amoniu. Era antispastic, sedativ în diferite boli nervoase. Frecvent se folosea în combinație cu tinctura anodina.

Hevítéssel kiszáritott, összevagdalt szarvasagancs desztillálásával állították elő, a későbbiekben ammónium-karbonáttal helyettesítették. Nyugtató, görcsoldó, különböző idegbetegségekben és lázcsillapítóként használták, gyakran a tinct. anodynával együtt.

Acidum nitricum dilutum

Acid nitric (azotic) diluat. Era folosit des ca medicament. În diluie mai mare era folosit pentru stingerea setei febrililor. Se folosea în sifilis și la copii pentru diareile verzi. Se folosea și extern ca antiperspirant, ca antrenant. Se mai folosea în hemoroizi, dermocacinomi, condilomatoză.

Salétromsav. Színtelen, illékony, savanyú, maró folyadék. Külsőleg mint marószert használták, enyhe lefolyású fekélyek, sarjadzó szövetek elpusztítására és a híg salétromsav előállítására.

Liquor terrae foliatae tartari

Soluție de acetat de potasiu. Era laxativ, diuretic, se folosea în tratamentul litiazei urinare, al durerii precordiale, în tratamentul gutei și antipiretic. Extern se folosea sub formă de gargarisme în faringite.

Kálium-acetát (latin neve Terra foliata tartari) oldat. Hashajtó, vizelethajtó. Vesekő, szívbántalmak, köszvény ellen, lázcsillapítóként alkalmazták. Külsőleg torokfájás ellen, gargarizálásra használták.

Liquor ammoniae purae

Soluție de amoniu. Soluția era folosită ca excitant în respirație și în boli cardiace. Se folosea în calmarea tusei bronșice, pentru contracararea intoxicațiilor cu digitală, veratrum. Extern se folosea împotriva mușcăturilor de șarpe, de scorpioni, de țânțari, de viespi, de trântori.

Az ammóniaoldatot mint a légzésre és a szívre serkentő, izgató szert javallották. Légúti hurutok csillapítására, növényi mérgezések (Digitalis, Veratrum) ellen használták, külsőleg kígyó-, skorpió-, darázs-, szúnyogcsípés ellen.

Tinctura nervino tonica

Soluția de fier în eter etilic se folosea în anemii, erizipel, psihoze, pentru creșterea apetitului. Se mai numea și tinctura nervino tonica Bestuscheffi.

Vastartalmú, éteres borszesz (tinctura nervino tonica Bestuscheffi). Vashiány (sápkór), orbánc, idegbántalmak kezelésére, étvágymavítóként rendelték.

Tinctura acori

Extractul cu alcool diluat din rădăcina de obligeană era folosit în tulburările gastrice și intestinale.

Kálmosgyökér híg szesszel készült kivonata. Gyomor- és bélpanaszokban, hascsikarás esetén alkalmazták.

Tinctura hellebori

Spânzul verde. Este o plantă indigenă în vestul Europei. Extractul alcoolic era folosit ca laxativ, dar datorită toxicității s-a folosit rar.

Nyugat-Európában honos zöld hunyor (*Helleborus*) alkoholos kivonata. Hashajtó, de mérgező tulajdonsága miatt ritkán használták.

Liquor cornu cervi succinatus

Licoare din corn de cerb. Numele este din secolul al XVIII-lea, pentru extractul din coarne de cerb. Ulterior a fost înlocuit cu carbonat de amoniu și acid succinic dizolvat în apă de cireșe negre. Era antitusiv, antispastic, sedativ în tratamentul tifosului eczantematic. Se folosea simplu sau combinat.

Neve az eredeti összetében szereplő szarvasagancs-kivonatból származik, melyet már a 18. században ammónium-karbonáttal helyettesítettek. Tartalmaz még borostyánkősavat (acidum succinicum), mindkettőt feketecseresznye-vízben oldják fel. Köhögéscsillapító, görcsoldó, nyugtató, tífusz ellen használták, belsőleg, magában vagy más anyagokkal.

Oleum petrae

Petroleu, ţiţei purificat. De mult era folosit intern şi extern acest ulei mineral în cefalee, în vertij, la căderea părului, la pediculoză, la boli oculare, în ORL, la dureri mandibulare, la lipsa apetitului, a diareii, în tulburări urinare, în faringite, la pierderea memoriei, la tuse, în ulcer gastric, la hipertensiune arterială.

Tisztított kőolaj, pétroleum. Egykor belsőleg és külsőleg gyakran gyógyszerként használt ásványi olaj, fejfájás, szédülés, hajhullás, hajtetű, szembetegségek, fül-orrszáradság, állkapocsfájdalmak, étvágylalanság, gyakori székelés, vizeletzavarok, torokgyulladás, rossz emlékezőtehetség, köhögés, ízületi fájdalmak, fekéllyel és magas vérnyomás kezelésére is alkalmazták.

Tinctura assae foetidae

Ferula puturoasă, căcat de drac. Este o plantă perenă de 1–4 m înălțime. Din secreția lăptoașă, care se transformă într-o masă răshinoasă, se prepară o soluție alcoolică cu miros pătrunzător de usturoi. S-a folosit în colici gastrici și intestinale, ca vermifug și în bronșite.

A bűdösgyantagyökér (Ferula assa-foetida) – évelő, lágyszárú növény – gyantájából készült alkoholos kivonat. Neveztek még bűzaszatfestvénynek is. Gyomor- és bélgyörcsök ellen, féregűzőként és hörghurut kezelésére alkalmazták.

Tinctura cantharidum

Cantaridă, musca spaniol, gândacul frasinului. Extractul alcoolic era renumit încă și în secolul al XX-lea, ca afrodisiac, dar avea multe efecte toxice, chiar letale.

Kőrisbogár-tinktúra, a rovar alkoholos kivonata. Hírhedt afrodiziákum volt még a 20. században is, amely a nemi vágy fokozásán kívül számos mérgezési tünetet is okozott, nagyobb adagban akár végzetes is lehetett.

Acidum sulfuricum dilutum

Acid sulfuric diluat 10%. Acidul de 0,5–0,7% produce o intensificare a salivației, care scade setea. Se folosea în sângeșările colerice, în dizenterii, în hemateneze, în metroragii și tuberculoză, câte 5–15 picături, cu multă apă.

Hígított kénsav (10%). A kénsav 0,5–0,7%-os oldatban nyálelválasztást okoz, ezért csillapítja a szomjúságot. Kolerás hasmenésnél, vérhasnál, gyomor-, méhvérzésnél, tüdővésznel alkalmazták 5–15 csepp adagokban, sok vízzel.

Acidum sulfuricum

Acid sulfuric concentrat, vitriol. Se folosea în durerile acute iradiante, în abcesele cu parestezii. Amestecat cu praf de cărbune se punea pe părțile dureroase până când apărea o mică arsură maronie.

Tömény kénsav, vitriol. Külsőleg régebben a heves, nyilalló, kisugárzó fájdalommal, zsibbadással járó rohamokban alkalmazták, szénporral keverve a fájdalmas részre tették, míg kevés barna pörk nem keletkezett.

Oleum papaveris album

Macul de grădină, păpaie, somnișor. Uleiul preparat din semințe de mac uscate repede la cald avea miros plăcut, și era folosit ca sedativ. Uleiul se folosea și ca dizolvant al colorilor uleioase.

Mák magvából hidegen vagy melegen kissajtolt olaj. Hamar beszárado, nyugtató hatású, kellemes szagú folyadék. Főleg olajfestékek feleresztésére alkalmazták.

Tinctura stomachica

Tinctura amara. Extractul alcoolic din trifoi alb, țintaură, ghințura galbenă, îmbunătățit cu coji de portocale era folosit pentru creșterea apetitului și ca tonic gastric.

Keserűtinktúra, más néven tinctura amara. Lóhere, ezerjófű, tárnics, narancshéj kivonata babérlevél-tinktúra segítségével. Gyomorerősítő, étvágyjavító.

Aether aceticus

Eter acetic, acetat de etil. Lichid incolor, cu miros placut. Se folosea la prepararea extractelor, intern ca antispastic, iar extern se folosea in masaje antialgice.

Ecetéter vagy etil-acetát. Színtelen, kellemes szagú folyadék, belsőleg görcsoldó, külsőleg bedörzsölésre használták, fájdalomcsillapító.

Tinctura svevica

Era un extract alcoolic amar din mai multe plante medicinale: angelica, rădăcina de rabarbă, frunze de mirt, senna, stigmate de șofran. Era folosit ca epurator sanguin, tonic gastric, ameliorator al apetitului.

Különféle gyógynövények (angyalgyökér, rebarbaragyökér, mirha, szennalevél, sáfránybibe) kombinációjából készült, alkoholos, keserű kivonat. Vértisztító, étvágyjavító, gyomorerősítő szerként alkalmazták.

Cuprins – Tartalomjegyzék

Introducere.....	5
Bevezetés.....	13
Arzneimittel im Schäßburger Apothekermuseum.....	21
Medicines in the Schäßburg Pharmacy Museum.....	23
Helleborus albus.....	26
Pulvis uvae ursi.....	27
Pulvis belladonnae foliorum.....	28
Gummi rezina guaiaci.....	29
Pulvis helleborii nigri.....	30
Gummi elasticum.....	32
Fructus capsici.....	33
Catechu.....	34
Semen ricini.....	35
Semen nigellae.....	36
Semen sabadillae.....	37
Pulvis salviae și Cancrorum lapides.....	38
Pilulae perpetuae.....	39
Pulvis graphiti elutriatus.....	40
Pulvis aluminis ustum.....	41
Semen phellandrii.....	42
Fructus colocynthidis.....	43
Cinnabaris factitio in toto.....	44
Anacardinum.....	45
Galbanum.....	48
Pulvis colombae radicis.....	49
Fabae toncae.....	50
Catechu.....	51
Gutti.....	52
Semen anisi verbalis.....	53
Pulvis guaiaci gummi.....	54

Corallium rubrum.....	55
Sandaraca.....	56
Pulvis kali natrio tartaricum.....	57
Sirupus foeniculi.....	60
Oleum scorpionis.....	61
Oxymel simplex.....	62
Roob nucum juglandis corticis.....	63
Extractum guaiaci ligni.....	64
Extractum scillae ex suce bulbi.....	65
Extractum acori radicis.....	66
Extractum graminis liquidum radicis.....	67
Extractum rhei radicis.....	68
Extractum chinae fusci corticis.....	69
Extractum salicis albae corticis.....	70
Extractum chinae regis corticis.....	71
Extractum tormentillae radicis.....	72
Extractum hyosciami herbae.....	73
Unguentum album simplex.....	74
Extractum centauri minus.....	75
Extractum salviae herbae.....	76
Extractum fumariae herbae.....	77
Extractum gentianae radicis.....	78
Extractum cascarillae corticis.....	79
Oleum lauri.....	80
Unguentum album camphoratum.....	81
Terebenthina cocta.....	82
Conserua hederae terrestris.....	83
Oleum moschatum nucum pressum.....	84
Axungia canis.....	85
Unguentum basilionis.....	86
Unguentum potabile rubrum.....	87
Unguentum elemi.....	88

Unguentum detutia.....	89
Roob sambuci.....	90
Roob dauci radicis.....	91
Pulpa prunorum.....	92
Axungia hominis.....	93
Electuarium diatis seron.....	94
Unguentum hydrargyri citrinum.....	95
Ceratum fuscum.....	96
Roob nucum.....	97
Pulvis baccarum lauri.....	100
Magisterium marcasitae.....	101
Tartarus tartarisatus.....	102
Pulvis ipecacuanhae.....	103
Pulvis mastichis.....	104
Flores sulfuris.....	105
Pulvis gumosus.....	106
Pulvis carvi seminis.....	107
Pulvis stannii limaturaе.....	108
Pulvis strumalis.....	109
Pulvis antimonii.....	110
Pulvis tragacanthae.....	111
Pulvis boracis.....	112
Pulvis visci querci (nus).....	113
Sal tartari.....	114
Sapo medicinalis.....	115
Pulvis radicis belladonnae.....	116
Aethiops antimonialis.....	117
Pulvis pectoralis resolvens.....	118
Pulvis cinnamomi clavelor.....	119
Pulvis mirabolanos.....	120
Pulvis jalappae.....	121
Spiritus iuniperi.....	124

Spiritus cochleariae.....	125
Acetum colchicum.....	126
Spiritus menthae.....	127
Spiritus anisi.....	128
Tinctura digitalis aetherea.....	129
Tinctura mastichis composita.....	130
Balsamum copaivae.....	131
Tinctura guaiaci.....	132
Spiritus nitrii dulcis.....	133
Tinctura digitalis.....	134
Balsamum indicus niger.....	135
Tinctura anodina composita.....	136
Tinctura valerianae.....	137
Spiritus cornui cervi.....	138
Acidum nitricum dilutum.....	139
Liquor terrae foliatae tartari.....	140
Liquor ammoniae purae.....	141
Tinctura nervino tonica.....	142
Tinctura acori.....	143
Tinctura hellebori.....	144
Liquor cornu cervi succinatus.....	145
Oleum petrae.....	146
Tinctura assae foetidae.....	147
Tinctura cantharidum.....	148
Acidum sulfuricum dilutum.....	149
Acidum sulfuricum.....	150
Oleum papaveris album.....	151
Tinctura stomachica.....	152
Aether aceticus.....	153
Tinctura svevica.....	154

**Pentru apariția acestei cărți
adresez mulțumirile mele sincere;**

Köszönöm a könyv megjelenéséhez nyújtott segítségét:

- d-lui doctor în istorie **Teșculă Nicolae**, directorul Muzeului de Istorie Sighișoara
 - Clubului **Rotary** Sighișoara
 - d-lui dr. **Horlescu Paul**